

Documento informativo

Ley de Lenguas /Lei de Luengas/ Llei de Llengües

Diciembre / Abiento / Desembre 2009

Ley de uso, protección y promoción de las lenguas propias de Aragón

Lei d'uso, protezió e promozió d'as luengas propias d'Aragón

Llei d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies d'Aragó

Índice / Endize / Índex:

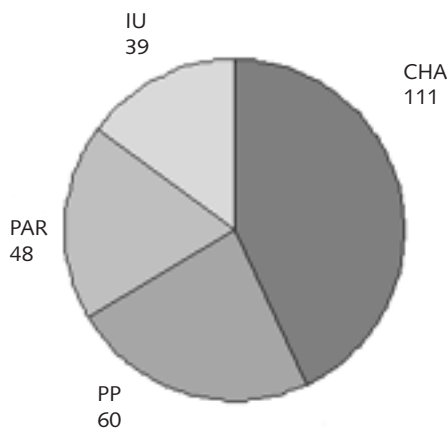
Pág / Pach / Pàg 2	Ley de Lenguas: un primer paso decisivo
Pág / Pach / Pàg 4	Lei de Luengas: un primer trango dezisibo
Pág / Pach / Pàg 6	Llei de Llengües: un primer pas decisiu
Pág / Pach / Pàg 9	Ley de uso, protección y promoción de las lenguas propias de Aragón
Pág / Pach / Pàg 19	Lei d'uso, protezió e promozió d'as luengas propias d'Aragón
Pág / Pach / Pàg 29	Llei d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies d'Aragó

Ley de Lenguas: un primer paso decisivo

Desde su primer debate de investidura en 1999, Marcelino Iglesias se ha comprometido públicamente en innumerables ocasiones a presentar ante las Cortes de Aragón un Proyecto de Ley de Lenguas. Tras más de diez años reiterando esa promesa, el Gobierno PSOE-PAR no ha cumplido con su palabra y ha sido incapaz de presentar ese Proyecto de Ley. Tras más de diez años de compromisos incumplidos, el Grupo Parlamentario Socialista presentó en solitario una Proposición de Ley de Lenguas, pero no disponía de mayoría parlamentaria suficiente para su aprobación.

El texto propuesto por el PSOE no colmaba las aspiraciones de CHA. Pero nuestro voto era decisivo: dado el rechazo de PP y PAR a la Ley de Lenguas, dependía únicamente de nuestro Grupo Parlamentario que la misma fuera aprobada o rechazada, que se hiciera justicia por fin a los miles de aragoneses y aragonesas que hablan aragonés y catalán o que siguieran sin reconocerse y garantizarse indefinidamente sus derechos lingüísticos. Y solo teníamos dos opciones: impedir la aprobación de la Ley por considerarla insuficiente o trabajar para mejorar el texto y propiciar que saliera adelante.

Como siempre, hemos actuado con la responsabilidad que exigía la situación: han sido los votos de CHA los que han hecho posible la aprobación de una Ley que reconoce la pluralidad lingüística de Aragón, que declara que el aragonés y el catalán son lenguas propias de nuestro País y que garantiza su conservación, recuperación, uso, promoción, enseñanza y difusión. Hemos hecho posible que dispongamos de una Ley que no representa nuestro objetivo final, pero que constituye un punto de partida importante para que podamos conseguir en el futuro la oficialidad de nuestras lenguas propias.

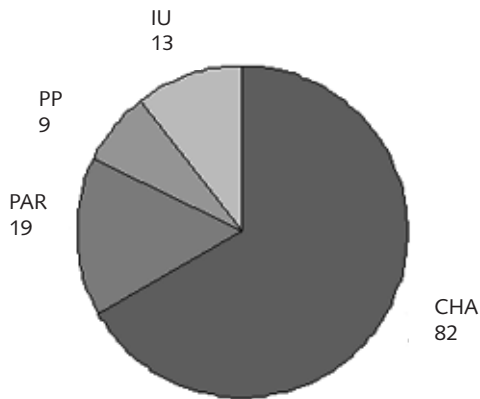
Enmiendas presentadas

No han sido aprobadas las enmiendas de CHA en las que reclamábamos la declaración expresa de la oficialidad del aragonés y el catalán. Pero, más allá de la utilización o no de ese término, la Ley establece *de facto* un régimen de cooficialidad que supone un avance sustancial: queda garantizado el derecho de los aragoneses y aragonesas a relacionarse en su lengua propia con las Cortes y el Justicia de Aragón y, en las zonas de utilización histórica predominante, con las administraciones públicas, tanto autonómica como municipal o comarcal, así como con los organismos y entidades dependientes de las mismas.

Además, gracias a las propuestas de CHA, el aragonés y el catalán podrán ser usados en los debates y documentos oficiales de las entidades locales y, asimismo, todas las administraciones deberán facilitar formularios y textos administrativos en las lenguas propias de Aragón. Y, también gracias a nuestro trabajo, las administraciones de las zonas o localidades que son receptoras de ciudadanos aragoneses con una lengua propia distinta del castellano deberán cumplir lo establecido en la Ley para las zonas de utilización histórica predominante.

La Ley garantiza, tanto en las zonas de uso predominante como en las localidades con centros educativos de referencia para alumnado procedente de las mismas, el derecho a la enseñanza del aragonés y el catalán como materias integrantes del currículo y en todos los niveles y etapas, incluida la Universidad. CHA ha conseguido que se aplique al profesorado de las lenguas propias el mismo régimen jurídico que al de las restantes materias del currículo y que el Gobierno deba fomentar cursos de enseñanza de nuestras lenguas para adultos y asegurar la enseñanza en todo el territorio aragonés de la historia y la cultura de la que son expresión nuestras lenguas.

Se ha incorporado a la Ley un nuevo artículo, redactado por CHA, en el que se proclaman los derechos lingüísticos de los aragoneses y aragonesas y se impone a los poderes públicos la obligación de garantizarlos y de impedir la discriminación por razón de la lengua, pudiendo dirigirse los particulares a los tribunales para ser amparados en sus derechos. Además, los poderes públicos deberán, también a propuesta de CHA, arbitrar medidas de información, dignificación y difusión sobre nuestras lenguas propias, a fin de promover el correcto conocimiento de la realidad lingüística aragonesa.

Enmiendas incorporadas

Ha sido igualmente una aportación de CHA la creación de dos instituciones científicas oficiales, la Academia de la Lengua Aragonesa y la Academia Aragonesa del Catalán, que serán las encargadas de establecer las normas referidas al uso correcto de la correspondiente lengua. La Ley crea, además, el Consejo Superior de las Lenguas de Aragón, órgano consultivo del Gobierno, e impone a éste la obligación de dotarse de un órgano administrativo adecuado para desarrollar la Ley. Este órgano administrativo, gracias a las enmiendas de CHA, deberá crearse en el plazo de seis meses y contar con personal técnico especializado con dominio de las lenguas propias de Aragón.

La Ley también tendrá efectos muy visibles en la toponimia, que será única: la tradicionalmente usada en el territorio. Corresponderá al Gobierno de Aragón, oído el Consejo Superior de las Lenguas de Aragón y la respectiva Academia, determinar los nombres oficiales de los territorios, los núcleos de población y las vías interurbanas.

Las aportaciones de CHA han sido también decisivas para que la Ley reconozca el trabajo desarrollado durante años por las asociaciones dedicadas a la investigación, difusión, enseñanza y dignificación de las lenguas propias de Aragón. Gracias a nuestras enmiendas, las Administraciones públicas deberán apoyar a estas asociaciones y fomentar la suscripción con las mismas de convenios de colaboración estables, así como tenerlas especialmente en cuenta al diseñar la política lingüística de la Comunidad Autónoma.

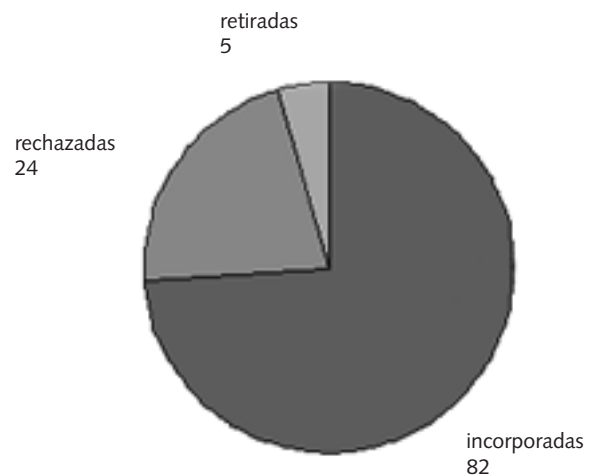
Con la aprobación de las propuestas de CHA también se han incorporado a la Ley algunas cuestiones fundamentales previstas en la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias. Así, se garantiza la normalización del uso del aragonés y del catalán en la vida económica y social, tanto en la normativa como en los documentos de las empresas, en los instrumentos notariales y, muy especialmente, en los medios de comunicación: las radios y televisiones públicas deberán emitir de manera

regular programas en aragonés y catalán y las administraciones deberán fomentar artículos de prensa y producciones audiovisuales en esas lenguas y apoyar la formación de los periodistas. Nuestras propuestas también han mejorado y completado sustancialmente la regulación que establecía la Proposición de Ley en lo relativo a la conservación del patrimonio lingüístico aragonés, la promoción cultural de nuestras lenguas propias y el uso del aragonés y el catalán en los nombres y apellidos.

Por lo que se refiere a la aplicación práctica de la Ley, CHA ha logrado que se reduzca el plazo de entrada en vigor de tres meses a uno, que se rebaje de cuatro a tres años el plazo máximo para que las administraciones públicas cumplan sus obligaciones con relación a nuestras lenguas propias y que la enseñanza de las mismas inicie su implantación no en el plazo de cuatro años, sino ya al comienzo del curso 2011-2012.

En definitiva, hemos conseguido incorporar a la Ley 82 enmiendas, lo que representa el 74% de las 111 enmiendas formuladas por CHA y el 67% del total de enmiendas aprobadas al conjunto de los grupos parlamentarios. No hemos conseguido que la Ley declare la oficialidad de nuestras lenguas, que se concrete su uso curricular en la enseñanza, que las asociaciones estén representadas en el Consejo Superior de las Lenguas de Aragón o que se reconozca el derecho a su uso en la administración de justicia o en los registros públicos. Pero, con nuestro trabajo, el texto de la Ley se ha mejorado decisivamente, incrementándose en un 40% y pasando de 27 a 36 artículos. En el texto de la Ley que aparece en este documento están destacadas en **negrita** las aportaciones de CHA.

La Ley de Lenguas aprobada por el Pleno de las Cortes de Aragón el 17 de diciembre de 2009 no es la Ley que CHA habría redactado. Pero, sin duda, representa un primer paso decisivo hacia la oficialidad del aragonés y el catalán. Con ese objetivo seguiremos trabajando.

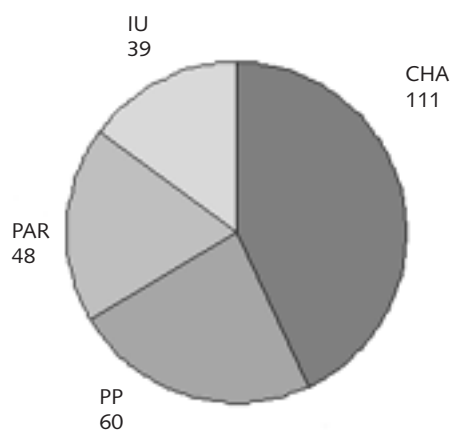
Enmiendas de CHA

Lei de Luengas: un primer trango dezisibo

Dende o suyo primer debate d'investidura en 1999, Marcelino Iglesias s'ha embrecato publicamén en asabelas ocasions a presentar debán d'as Cortes d'Aragón un Proyeuto de Lei de Luengas. Dimpués de más de diez añadas segundiando ixa promesa, o Gubierno PSOE-PAR no ha cumplito con a suya parola e ye estato incapabile de presentar ixe Proyeuto de Lei. Dimpués de más de diez añadas de compromises incumplitos, o Grupo Parlamentario Sozialista presentó el solenco una Proposición de Lei de Luengas, pero no teneba pro mayoría parlamentaria ta ra suya emologación.

O testo proposato por o PSOE no empliba as aspirazions de CHA. Pero o boto nuestro yera determinán: dato ro refuse de PP e PAR a ra Lei de Luengas, pendeaba unicamén d'o nuestro Grupo Parlamentario que a mesma estase emologata u refusata, que se fese chustizia a ra fin a os mils d'aragoneses e aragonesas que charran aragonés e catalán u que siguisen sin reconoxer-sen e guarenziar-sen indefinidamén os suyos dreitos lingüísticos. E solo tenébanos que dos ozions: empachar a emologación d'a Lei por considerar-la curta u treballar ta amillarar o testo e aduyar a que ise entabán.

Como perén, emos autuato con a responsabilidá que desichiba ra situazión: son estatos os botos de CHA os que han feito posible a emologación d'una Lei que reconoxe a pluralidá lingüística d'Aragón, que declara que l'aragonés e o catalán son luengas propias d'o País nuestro e que guarenzia a suya conserbación, recuperazión, uso, promoción, amostranza e difusión. Emos feito posible que tengamos una Lei que no representa o nuestro ochetibo zaguero, pero que constituye un punto de partida

Emendatas presentatas

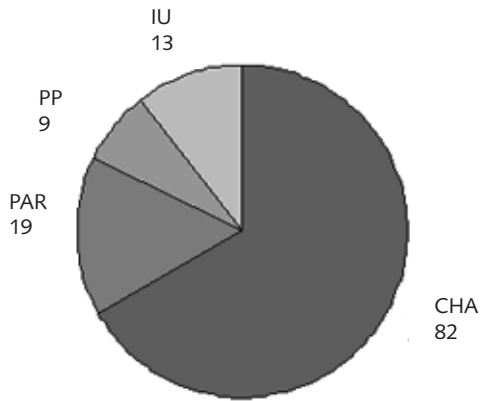
importán ta que podamos conseguir en o futuro a ofizialidá d'as nuestras luengas propias.

No son estatas aprebadas as emiendas de CHA en as que reclamábanos a declarazión espresa d'a ofizialidá de l'aragonés e o catalán. Pero, dillá d'a utilizazión u no d'ixe termino, a Lei establexe *de facto* un rechimen de coofizialidá que suposa un abanze sustanzial: queda guarenziato ro dreito d'os aragoneses e as aragonesas a relacionar-sen en a suya luenga propia con as Cortes e o Chustizia d'Aragón e, en as zonas d'utilizazión istorica predominán, con as alministracions publicas, tanto autonómica como monezupal u comarcal, asinas como con os organismos e entidaz dependiens d'as mesmas.

Antimás, grazias a ras proposizions de CHA, l'aragonés e o catalán podrán estar emplegatos en os debates e documentos ofizials d'as entidaz locals e, asinas mesmo, totas as alministracions deberán facilitar formularios e textos alministratibos en as luengas propias d'Aragón. E, tamién grazias a o nuestro treballlo, as alministracions d'as zonas u localidaz que son rezeutoras de zitudanos aragoneses con una luenga propia distinta d'o castellano deberán cumplir o establito en a Lei ta ras zonas d'utilizazión istorica predominán.

A Lei guarenzia, tanto en as zonas d'uso predominán como en as localidaz con zentros educatibos de referencia ta alumnos/as prozedens d'as mesmas, o dreito a l'amostranza de l'aragonés e o catalán como materias integrans d'o curriclo en toz os rans e etapas, encluyita ra Unibersidá. CHA ha conseguido que s'aplique a o profesorado d'as luengas propias o mesmo rechimen churidico que a o d'as atras materias d'o curriclo e que o Gubierno deba fomentar cursos d'amostranza d'as nuestras luengas ta adultos e asegurar en tot o territorio aragonés l'amostranza d'a istoria e a cultura d'a que son esprisión as luengas nuestras.

S'ha incorporato a ra Lei un nuevo articlo, redautato por CHA, en o que se proclaman os dreitos lingüísticos d'os aragoneses e aragonesas e s'imposa a os poders publicos a obligazión de guarenziar-los e d'empachar a discriminazión por razón d'a luenga, podendo endrezar-sen os particulars a os tribunals ta estar emparatos en os suyos dreitos. Antimás, os poders publicos deberán, tamién á proposición de CHA, determinar midas d'informazión, dinificazión e difusión sobre as nuestras luengas propias, á fin de promover o correuto conoximiento d'a reyalidá lingüística aragonesa.

Emiendas incorporadas

Ye estata igualmén una aportación de CHA a creyazión de dos instituzions zientificas ofizials, l'Academia d'a Luenga Aragonesa e l'Academia Aragonesa d'o Catalán, que serán as encargatas d'establexer as normas referitas a l'uso correuto d'a luenga correspondién. A Lei creya, anti-parti, o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón, organo consultibo d'o Gubierno, e imposa a iste a obligazió d'adotar-se d'un organo alministratibo á o consonán ta desembolicar a Lei. Iste organo alministratibo, grazias a ras emiendas de CHA, deberá creyar-se en o plazo de seis meses e contar con personal teunico espezializato con dominio d'as luengas propias d'Aragón.

A Lei tamién tendrá efeutos muito bisibles en a toponimia, que será única: a tradizionalmén usata en o territorio. Corresponderá a o Gubierno d'Aragón, dimpués d'ascuitar o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón e a resputiba Academia, determinar os nombres ofizials d'os territorios, os nuclejos de poblazió e as bías interurbanas.

As aportazions de CHA son estatas tamién dezisibas ta que a Lei reconoxca o treballlo desembolicato por tiempo d'añadas por as asoziazions adedicatas a ra imbestigazió, difusió, amostranza e dinificazió d'as luengas propias d'Aragón. Grazias a ras nuestras emiendas, as Alministrazions publicas deberán refirmar a istas asoziazions e fomentar a firma con as mesmas de pautos de colaborazió estables, asinas como tener-las espezialmén en cuenta cuan diseñen a pulitica lingüística d'a Comunidá Autonoma.

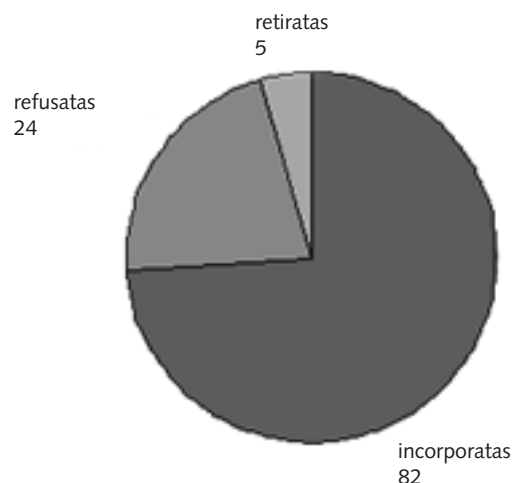
Con l'aprebazió de as proposizions de CHA tamién s'han incorporato a ra Lei bellas custions fundamentals prebistas en a Carta Europea d'as Luengas Rechionals u Minoritarias. Asinas, se guarenzia a normalizazió de l'uso de l'aragonés e d'o catalán en a bida economica e sozjal, tanto en a normatiba como en os documentos d'as interpresas, en os estrumentos notariales e, muito espezialmén, en os meijos de comunicazió: as arradios e televisions publicas deberán emitir de traza regular programas en aragonés e catalán e as alministrazions deberán fomentar

articulos de prensa e produzións audiobisuals en ixas luengas e refirmar a formazió d'os periodistas. As nuestras proposizions tamién han amillorato e completato sustanzialmén a regulazió que establiba a Proposizió de Lei en o relatibo a ra conserbazió d'o patrimonio lingüístico aragonés, a promozión cultural d'as nuestras luengas propias e l'uso de l'aragonés e o d'o catalán en os nombres e renombres.

Por o que se refiere a l'aplicazió prauctica d'a Lei, CHA ha conseguido que s'alcorze o plazo de dentrada en oserbanza de tres meses a uno, que se rebaxe de cuatro a tres añadas o plazo masimo ta que as alministrazions publicas cumplan as suyas obligazions con relazió a ras nuestras luengas propias e que l'amostranza d'istas empezipe en suya implantazió no en o plazo de cuatro añadas, sino ya en o enzetamiento d'o curso 2011-2012.

En definitiba, emos conseguido incorporar a ra Lei 82 emiendas, o que representa o 74% d'as 111 emiendas formulatas por CHA e o 67% d'o total d'emiendas aprebatas a o conchunto d'os grupos parlamentarios. No emos conseguido que a Lei declare a ofizialidá d'as nuestras luengas, que se concrete o suyo uso curricular en l'amostranza, que as asoziazions sigan representatas en o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón u que se reconoxca o dreito a o suyo uso en l'alministrazió de chustizia u en os rechistros publicos. Pero, con o nuestro treballlo, o testo d'a Lei s'ha amillorato dezisibamén, incrementando-se en un 40% e pasando de 27 a 36 articlos. En o testo d'a Lei que aparixe en iste documento son destacatas en negreta as aportazions de CHA.

A Lei de Luengas emologata por o Plenero d'as Cortes d'Aragón o 17 d'abiento de 2009 no ye a Lei que CHA aberba redautato. Pero, sin duda, representa un primer trango dezisibo enta ra ofizialidá de l'aragonés e o catalán. Con ixé ochetibo continaremos treballando.

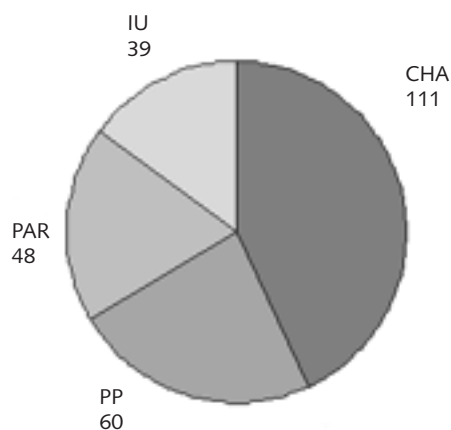
Emiendas de CHA

Llei de Llengües: un primer pas decisiu

Des del seu primer debat d'investidura, l'any 1999, Marcel·lí Iglesias s'ha compromès públicament en innumerables ocasions a presentar a les Corts d'Aragó un Projecte de Llei de Llengües. Després de més de deu anys reiterant aquesta promesa, el Govern PSOE-PAR no ha complert amb la seva paraula i ha estat incapaç de presentar aquest Projecte de Llei. Després de més de deu anys de compromisos incomplets, el Grup Parlamentari Socialista va presentar en solitari una Proposició de Llei de Llengües. No disposava, però, d'una majoria parlamentària suficient per a la seva aprovació.

El text proposat pel PSOE no assolia les aspiracions de CHA. El nostre vot, però, era decisiu: amb el rebuig de PP i PAR a la Llei de Llengües, només depenia del nostre Grup Parlamentari que la mateixa fos aprovada o rebutjada, que es fes justícia per fi als milers d'aragonesos i aragoneses que parlen aragonès i català o que es continués sense reconèixer-se i sense garantir-se indefinidament els seus drets lingüístics. I només teníem dues opcions: impedir l'aprovació de la Llei per considerar-la insuficient o treballar per tal de millorar el text i permetre que anés endavant.

Com sempre, hem actuat amb la responsabilitat que exigia la situació: han estat els vots de CHA els que han permès l'aprovació d'una Llei que reconeix la pluralitat lingüística d'Aragó, que declara que l'aragonès i el català són llengües pròpies del nostre País i que garanteix la seva conservació, recuperació, ús, promoció, ensenyament i difusió. Hem fet possible tenir al nostre abast una Llei que no representa el nostre objectiu final, encara que sí constitueix un punt de partida important per tal d'aconseguir en el futur l'oficialitat de les nostres llengües pròpies.

Esmenes presentades

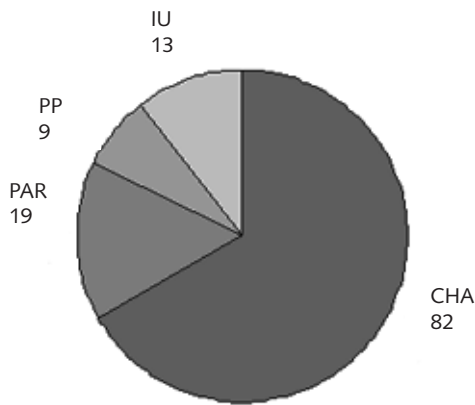
No han estat aprovades les esmenes de CHA en què reclamàvem la declaració expressa de l'oficialitat de l'aragonès i del català. Més enllà, però, de l'ús o no d'aquest terme, la Llei estableix *de facto* un règim de cooficialitat que suposa un avanç substancial: queda garantit el dret dels aragonesos i aragoneses a relacionar-se en la seva llengua pròpia amb les Corts i el Justícia d'Aragó i, a les zones d'utilització històrica predominant, amb les administracions públiques, tant autonòmica com municipal o comarcal, així com amb els organismes i entitats que en depenen.

A més, gràcies a les propostes de CHA, l'aragonès i el català podran emprar-se en els debats i documents oficials de les entitats locals, i, així mateix, totes les administracions hauran de facilitar formularis i textos administratius en les llengües pròpies d'Aragó. I, també gràcies a la nostra feina, les administracions de les zones o localitats receptores de ciutadans aragonesos amb una llengua pròpia diferent del castellà hauran de complir amb el que estableix la Llei per a les zones d'utilització històrica predominant.

La Llei garanteix, tant a les zones d'utilització predominant com a les localitats amb centres educatius de referència per a l'alumnat procedent de les mateixes, el dret a l'ensenyament de l'aragonès i del català com a matèries integrants del currículum i a tots els nivells i etapes, inclosa la Universitat. CHA ha aconseguit que el professorat de les llengües pròpies tingui el mateix règim jurídic que el de la resta de matèries del currículum i que el Govern hagi de fomentar cursos d'ensenyament de les nostres llengües per a adults i assegurar l'ensenyament a tot el territori aragonès de la història i la cultura de la que són expressió les nostres llengües.

S'ha integrat a la Llei un nou article, redactat per CHA, en què es proclamen els drets lingüístics dels aragonesos i aragoneses i s'imposa als poders públics l'obligació de garantir-los i d'impedir la discriminació per raó de llengua, ja que els particulars es podran dirigir als tribunals per tal de ser emparats en els seus drets. A més, els poders públics hauran d'arbitrar, també a proposta de CHA, mesures d'informació, dignificació i difusió sobre les nostres llengües pròpies, per tal de promoure el correcte coneixement de la realitat lingüística aragonesa.

Ha estat igualment una aportació de CHA la creació de dues institucions científiques oficials, l'Acadèmia de la

Esmenes incorporades

Llengua Aragonesa i l'Acadèmia Aragonesa del Català, que s'encarregaran d'establir les normes referides a l'ús correcte de la corresponent llengua. La Llei crea, a més, el Consell Superior de les Llengües d'Aragó, òrgan consultiu del Govern, i imposa a aquest l'obligació de dotar-se d'un òrgan administratiu adequat per tal de desenvolupar la Llei. Aquest òrgan administratiu, gràcies a les esmenes de CHA, haurà de crear-se en el termini de sis mesos i haurà de comptar amb personal tècnic especialitzat amb domini de les llengües pròpies d'Aragó.

La Llei també tindrà efectes molt visibles a la toponímia, que serà única: la tradicionalment emprada al territori. Correspondrà al Govern d'Aragó, escoltat el Consell Superior de les Llengües d'Aragó i la respectiva Acadèmia, determinar els noms oficials dels territoris, els nuclis de població i les vies interurbanes.

Les aportacions de CHA han estat també decisives perquè la Llei reconegui la feina feta durant anys per les associacions dedicades a la investigació, difusió, ensenyament i dignificació de les llengües pròpies d'Aragó. Gràcies a les nostres esmenes, les Administracions públiques hauran de recolzar aquestes associacions i de fomentar-hi la subscripció de convenis de col·laboració estables, així com de tenir-les especialment en compte en el moment de dissenyar la política lingüística de la Comunitat Autònoma.

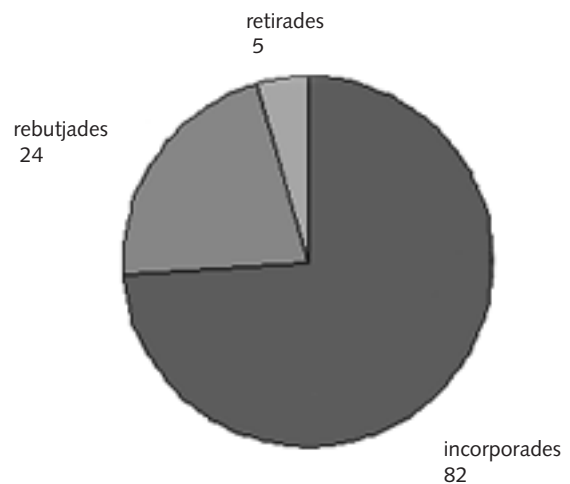
Amb l'aprovació de les propostes de CHA també s'han integrat a la Llei qüestions fonamentals previstes per la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries. Així doncs, es garanteix la normalització de l'ús de l'aragonès i del català a la vida econòmica i social, tant a la normativa com als documents de les empreses, als instruments notariais i, molt especialment, als mitjans de comunicació: les ràdios i televisions públiques hauran d'emetre de manera regular programes en aragonès i en català i les administracions públiques hauran de fomentar articles de premsa i produccions audiovisuals en aquestes llengües i de recolzar la formació dels periodistes. Les nostres propostes també han millorat i completat substancialment la

regulació que establia la Proposició de Llei en allò relatiu a la conservació del patrimoni lingüístic aragonès, la promoció cultural de les nostres llengües pròpies i l'ús de l'aragonès i del català en els noms i cognoms.

Pel que fa a l'aplicació pràctica de la Llei, CHA ha aconseguit que es redueixi el termini d'entrada en vigor de tres mesos a un, que baixi de quatre a tres anys el termini màxim perquè les administracions públiques compleixin les seves obligacions amb relació a les nostres llengües pròpies i que la implantació del seu ensenyament s'iniciï no en el termini de quatre anys, sinó ja al començament del curs 2011-2012.

En definitiva, hem aconseguit integrar a la Llei 82 esmenes, el que representa el 74% de les 111 esmenes formulades per CHA i el 67% del total de les esmenes aprovades al conjunt dels grups parlamentaris. No hem aconseguit que la llei declari l'oficialitat de les nostres llengües, que es concreti el seu ús curricular en l'ensenyament, que les associacions estiguin representades al Consell Superior de les Llengües d'Aragó o que es reconegui el dret del seu ús a l'administració de justícia o als registres públics. Amb la nostra feina, però, el text de la Llei ha millorat decisivament, incrementant-ne el contingut en un 40% i passant de 27 a 36 articles. Al text de la Llei que apareix en aquest document estan destacades en negreta les aportacions de CHA.

La Llei de Llengües aprovada pel Ple de les Corts d'Aragó el 17 de desembre del 2009 no és la Llei que CHA hagués redactat. Però, sens dubte, representa un primer pas decisiu cap a la oficialitat de l'aragonès i del català. Amb aquest objectiu continuarem treballant.

Esmenes de CHA

Ley de uso, protección y promoción de las lenguas propias de Aragón

---

Ley de uso, protección y promoción de las lenguas propias de Aragón

EXPOSICIÓN DE MOTIVOS

1. Aragón es una Comunidad Autónoma en la que junto al castellano, lengua mayoritaria y oficial en todo su territorio, se hablan en determinadas zonas otras lenguas, el aragonés y el catalán, **las tres** con sus modalidades lingüísticas propias de Aragón.

Estas lenguas constituyen un rico legado de nuestra Comunidad Autónoma y un hecho singular dentro del panorama de las lenguas históricas de Europa, configuradoras de una historia y cultura propias. Por ello, han de ser especialmente protegidas y fomentadas por la administración aragonesa.

La situación en que se encuentran estas lenguas aconseja la rápida adopción de medidas que garanticen su protección y recuperación. En lo referente a la lengua aragonesa propia de la zona norte de nuestra Comunidad, está viva y **sufre una paulatina pérdida de transmisión generacional** entre padres e hijos, según se desprende de los estudios sociolingüísticos realizados y de la disminución del número de hablantes de la misma. La lengua catalana propia de la zona oriental de Aragón, con mayor número de hablantes, se mantiene viva en su uso socio-familiar pero no tanto en su uso formal. Ambas lenguas necesitan acciones decididas por parte del Gobierno de Aragón para prestigiarlas, dignificarlas y normalizarlas socialmente, facilitando así su protección y promoción. Hay que tener en cuenta que estas lenguas mantienen vivas variedades locales o dialectales históricas **y/o territoriales**, y que existe una zona de confluencia de ambas lenguas en algunos municipios.

2. Las legislaciones española y aragonesa, tras la instauración del régimen democrático, no han sido ajenas a la realidad plurilingüe de España y de Aragón.

El Título Preliminar de la Constitución de 1978 dispone en el apartado primero del artículo 3 que "El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho a usarla". **El apartado segundo de este mismo artículo establece que las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas comunidades Autónomas de acuerdo con sus**

Estatutos. El apartado tercero de este mismo artículo establece que "La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección".

Finalmente, el artículo 148.1.17.^a de la Constitución Española atribuye a las Comunidades Autónomas la competencia sobre fomento de la cultura, de la investigación y, en su caso, de la enseñanza de la lengua de la Comunidad Autónoma.

La última reforma del Estatuto de Autonomía de Aragón, efectuada por Ley Orgánica 5/2007, de 20 de abril, ha establecido en su artículo 7, bajo el título de lenguas y modalidades lingüísticas propias, lo siguiente:

"1. Las lenguas y modalidades lingüísticas propias de Aragón constituyen una de las manifestaciones más destacadas del patrimonio histórico y cultural aragonés y un valor social de respeto, convivencia y entendimiento.

2. Una ley de Cortes de Aragón establecerá las zonas de uso predominante de las lenguas y modalidades propias de Aragón, regulará el régimen jurídico, los derechos de utilización de los hablantes de esos territorios, promoverá la protección, recuperación, enseñanza, promoción y difusión del patrimonio lingüístico de Aragón, y favorecerá, en las zonas de utilización predominante, el uso de las lenguas propias en las relaciones de los ciudadanos con las Administraciones Públicas aragonesas.

3. Nadie podrá ser discriminado por razón de la lengua."

Hasta la fecha, la regulación vigente en la materia está constituida por la Ley 3/1999, de 10 de marzo, de Patrimonio Cultural Aragonés, que, dando cumplimiento a lo dispuesto por el Estatuto de Autonomía en su redacción aprobada por la reforma efectuada por la Ley Orgánica 5/1996, estableció en el artículo 4 que "El aragonés y el catalán, lenguas minoritarias de Aragón, en cuyo ámbito están comprendidas las diversas modalidades lingüísticas, son una riqueza cultural propia y serán especialmente protegidas por la Administración." **La disposición final segunda de la misma Ley dispone que "Una ley de lenguas de Aragón proporcionará el marco jurídico específico para regular la cooficialidad del aragonés y del catalán, lenguas minoritarias de Aragón, así como la efectividad de los**

derechos de las respectivas comunidades lingüísticas, tanto en lo referente a la enseñanza de y en la lengua propia, como a la plena normalización del uso de estas dos lenguas en sus respectivos territorios."

Por otra parte, el artículo 71.4.^a del Estatuto de Autonomía de Aragón atribuye también a la Comunidad Autónoma la competencia exclusiva sobre lenguas y modalidades lingüísticas propias.

3. Respecto a la protección de estas lenguas, cabe destacar el Dictamen de 7 de abril de 1997 de las Cortes de Aragón, cuyas conclusiones plantean la igualdad del tratamiento legal del aragonés y del catalán como lenguas propias de Aragón; **que ambas lenguas serán cooficiales junto a la lengua castellana en sus respectivos territorios y en los niveles en que se determine**; el respeto a sus modalidades o variantes locales; su enseñanza; la reglamentación de la toponimia tradicional; el apoyo a publicaciones, manifestaciones y medios de comunicación en las lenguas minoritarias propias y la creación de un órgano administrativo encargado de la normalización lingüística.

El Gobierno de Aragón, sensible a la importancia de la diversidad lingüística de nuestro territorio, ha venido asumiendo medidas de protección patrimonial, especialmente en los campos de la enseñanza, de la cultura y de la investigación, en un proceso de recuperación y respeto a nuestras lenguas.

4. Con la presente Ley se quiere dar cumplimiento a la obligación emanada del Estatuto de Autonomía en el reconocimiento del derecho de todos los hablantes a utilizar su lengua y modalidad lingüística propia, patrimonio común que contribuye a la construcción de una Europa basada en los principios de la democracia y la diversidad cultural.

La libertad para usar una lengua regional o minoritaria tanto en la vida privada como en la pública constituye un derecho imprescriptible, de conformidad con los principios contenidos en el Pacto Internacional de Derechos Civiles y Políticos de las Naciones Unidas, el Convenio del Consejo de Europa para la Protección de los Derechos Humanos y de las Libertades Fundamentales y la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias de 1992, ratificada por España en 2001.

Así, el Capítulo I de la presente Ley reconoce la pluralidad lingüística de Aragón y garantiza el uso por los aragoneses de las lenguas y modalidades lingüísticas propias como un legado cultural histórico que debe ser conservado.

El Capítulo II establece el procedimiento para declarar las zonas de utilización de las lenguas propias.

El Capítulo III crea y regula el Consejo Superior de las Lenguas de Aragón, concebido como un órgano consultivo de especial importancia para el desarrollo de la política lingüística en la Comunidad Autónoma.

El Capítulo IV se refiere a la autoridad lingüística de las lenguas propias de Aragón como competente para elaborar y determinar las reglas adecuadas para su uso.

El Capítulo V incide expresamente en la caracterización de las lenguas y modalidades lingüísticas propias de Aragón como integrantes del Patrimonio Cultural Aragonés y establece distintas medidas para su conservación, protección y promoción.

La enseñanza de las lenguas y modalidades lingüísticas propias, regulada en el Capítulo VI de la Ley, está presidida por los principios de voluntariedad de los padres o tutores y de obligatoriedad para la administración educativa.

El Capítulo VII contiene varias normas relativas al uso de las lenguas y modalidades lingüísticas propias de Aragón en la relación entre la Administración y los ciudadanos, limitado a las zonas de utilización histórica predominante. En este Capítulo se hace referencia también a las publicaciones oficiales, la toponimia y la antroponimia.

La Ley se completa con cinco Disposiciones Adicionales, relativas al plazo de constitución de la autoridad lingüística, la colaboración en la materia con otras Comunidades Autónomas e instituciones académicas, los plazos para la efectiva aplicación del contenido de la misma y los recursos necesarios para su puesta en marcha y aplicación; dos Disposiciones Transitorias, que establece el procedimiento de elección y renovación de los miembros del Consejo Superior de las Lenguas de Aragón y de la elección de los primeros miembros de las Academias Aragonesas de las Lenguas, respectivamente; una Disposición Derogatoria y dos Finales

CAPÍTULO I Disposiciones Generales

Artículo 1.- Objeto.

1. El objeto de la presente Ley es reconocer la pluralidad lingüística de Aragón y garantizar a los aragoneses el uso de sus lenguas y modalidades lingüísticas propias como un legado cultural histórico que debe ser conservado.

2. Es asimismo objeto de esta ley propiciar la conservación, recuperación, **promoción, enseñanza y difusión** de las lenguas y modalidades lingüísticas propias de Aragón.

Artículo 2.- *Las lenguas propias de Aragón.*

1. El castellano es la lengua oficial en Aragón. Todos los aragoneses tienen el deber de conocerla y el derecho a usarla.

2. El aragonés y el catalán son lenguas propias originales e históricas de nuestra Comunidad Autónoma.

3. En calidad de tales, gozarán de protección y se garantizarán y **favorecerán** su enseñanza y el derecho de los hablantes a su uso en las zonas de utilización histórica predominante de las mismas, especialmente en relación con las administraciones públicas.

4. El procedimiento para declarar los municipios que constituyen las zonas de utilización histórica predominante de las lenguas propias se determina en el artículo 9 de la presente Ley, de acuerdo con criterios sociolingüísticos e históricos.

Artículo 3.- *Denominación de modalidades lingüísticas.*

Los ayuntamientos de las zonas de utilización histórica predominante de las lenguas propias de Aragón podrán, mediante acuerdo adoptado con el voto favorable de la mayoría absoluta del Pleno, proponer al Consejo Superior de las Lenguas de Aragón la denominación de su modalidad lingüística, fundamentada en razones históricas, filológicas y sociolingüísticas.

Artículo 4.- *Derechos lingüísticos.*

1. **Se reconocen a los ciudadanos y ciudadanas de Aragón los siguientes derechos lingüísticos en los supuestos establecidos por la presente Ley:**

- a) **Conocer las lenguas propias de Aragón.**
- b) **Usar oralmente y por escrito las lenguas propias de Aragón tanto en las relaciones privadas como en las relaciones con las administraciones públicas.**
- c) **Recibir la enseñanza de las lenguas propias de Aragón.**
- d) **Recibir, en las lenguas propias de Aragón, publicaciones y programaciones de radio, televisión y otros medios de comunicación social.**
- e) **Usar las lenguas propias en la vida económica y social.**

2. **Nadie podrá ser discriminado por razón de la lengua.**

3. **Los poderes públicos aragoneses garantizarán el ejercicio de estos derechos, a fin de que sean efectivos y reales.**

Artículo 5.- *Dignificación de las lenguas propias.*

Los poderes públicos arbitrarán las medidas necesarias de información, dignificación y difusión sobre las lenguas propias de Aragón, a fin de promover el correcto conocimiento de la realidad lingüística aragonesa.

Artículo 6.- *Tutela administrativa y judicial.*

1. Los poderes públicos aragoneses adoptarán cuantas medidas sean precisas para impedir la discriminación de ciudadanos o actividades por el hecho de emplear cualquiera de las lenguas propias de Aragón.

2. Los ciudadanos podrán dirigirse a los Jueces y Tribunales, de acuerdo con la legislación vigente, para ser amparados en el ejercicio de sus derechos lingüísticos reconocidos en esta Ley.

CAPÍTULO II

Zonas de utilización de las lenguas propias

Artículo 7.- *Zonas de utilización de las lenguas propias.*

1. En la Comunidad Autónoma de Aragón el castellano es la lengua oficial y utilizada en todo su territorio. A los efectos de esta ley, en la Comunidad Autónoma de Aragón existen:

- a) Una zona de utilización histórica predominante del aragonés, junto al castellano, en la zona norte de la Comunidad Autónoma.
- b) Una zona de utilización histórica predominante del catalán, junto al castellano, en la zona este de la Comunidad Autónoma.
- c) Una zona mixta de utilización histórica de ambas lenguas propias de Aragón, junto al castellano, en la zona nororiental de la Comunidad Autónoma.
- d) **Una zona de uso exclusivo del castellano con modalidades y variedades locales.**

2. Asimismo, se establecerán zonas o localidades de transición-recepción que incluirán aquellas localidades próximas que, por su capitalidad respecto de los municipios integrados en las zonas de utilización histórica, sean receptoras de ciudadanos aragoneses con una lengua propia distinta del castellano. Las administraciones de la zona o localidad de transición-recepción **cumplirán con** lo establecido para las zonas de utilización histórica predominante de las lenguas propias de Aragón en los supuestos previstos en la presente Ley, del modo que se establezca en el desarrollo reglamentario, especialmente en educación.

Artículo 8.- Zonas de utilización histórica predominante.

1. A los efectos de la presente Ley, se entiende por zonas de utilización histórica predominante aquellas en las que son o han sido usados sistemas lingüísticos, de alcance local o comarcal, con rasgos de carácter predominante del aragonés o del catalán.

2. Específicamente, se entienden como zonas de utilización histórica predominante las enunciadas en los apartados a), b) y c) del punto primero del artículo anterior.

Artículo 9.- Declaración de las zonas de utilización de las lenguas propias.

El Gobierno de Aragón, previo informe del Consejo Superior de las Lenguas de Aragón, declarará las zonas y municipios a que se refiere el artículo 7.

CAPÍTULO III**Consejo Superior de las Lenguas de Aragón****Artículo 10.- Constitución.**

Se crea el Consejo Superior de las Lenguas de Aragón, como órgano colegiado consultivo adscrito al Departamento del Gobierno de Aragón competente en política lingüística y dotado de autonomía orgánica y funcional con el fin de garantizar su objetividad e independencia.

Artículo 11.- Funciones.

Corresponderán al Consejo Superior de las Lenguas de Aragón las siguientes funciones:

a) Proponer a los órganos competentes de la Administración de la Comunidad Autónoma líneas de actuación en el marco de la política lingüística del Gobierno de Aragón.

b) Proponer la adopción de las medidas adecuadas para garantizar la protección del patrimonio lingüístico aragonés y el uso de las lenguas y modalidades lingüísticas propias de Aragón conforme a lo previsto en esta Ley y en los **reglamentos de desarrollo**.

c) Efectuar el seguimiento de los planes y programas en materia lingüística que se desarrollen en la Comunidad Autónoma, así como de las líneas de actuación que se determinen.

d) Emitir informes por iniciativa propia o a solicitud de los órganos de la Administración Pública de la Comunidad Autónoma en asuntos relacionados con la política lingüística.

e) Efectuar propuestas a las Administraciones Públicas aragonesas sobre actuaciones de fomento y garantía del uso, enseñanza y conocimiento de las lenguas y modalidades lingüísticas propias de Aragón conforme a lo previsto en esta Ley.

f) Emitir informe previo a la declaración de las zonas y municipios de utilización de las lenguas propias, conforme a lo previsto en el artículo 9 de la presente Ley.

g) Ser oído previamente al establecimiento de los topónimos en la Comunidad Autónoma de Aragón.

h) Informar las actuaciones que corresponda adoptar, en consonancia con la presente Ley, en los municipios pertenecientes a la zona mixta de utilización histórica de las lenguas y modalidades lingüísticas propias.

i) Cualquier otra que se le atribuya en la presente Ley.

Artículo 12.- Normas de funcionamiento y organización.

El Consejo Superior de las Lenguas de Aragón elaborará sus normas de funcionamiento y organización interna, que serán aprobadas por el Gobierno de Aragón previo debate en la Comisión correspondiente de las Cortes de Aragón.

Artículo 13.- Composición.

1. El Consejo Superior de las Lenguas de Aragón estará formado por quince miembros que deberán ser designados entre filólogos, juristas, sociólogos, destacadas personalidades de las letras, la enseñanza o la **investigación lingüística** o de los ámbitos social o cultural de la Comunidad aragonesa.

2. Serán nombrados por el Presidente de Aragón a propuesta de las Cortes de Aragón, del Gobierno de Aragón y de la Universidad de Zaragoza, correspondiendo a cada una de estas instituciones efectuar la propuesta de cinco miembros.

3. Los miembros del Consejo serán designados por un período de seis años y se renovarán por terceras partes cada dos.

Artículo 14.- Cese.

1. Son causas de cese de los miembros del Consejo las siguientes:

a) Transcurso del plazo de nombramiento.

b) Inhabilitación declarada por resolución judicial firme.

c) Renuncia aceptada por el Presidente del Consejo.

d) Declaración de fallecimiento o incapacidad.

2. Las vacantes producidas serán cubiertas a propuesta de la institución que efectuó el nombramiento de **aquella persona** en quien concurra la causa de cese y, en su caso, por el tiempo de mandato que le restase.

CAPÍTULO IV

La autoridad lingüística de las lenguas propias de Aragón

Artículo 15.- *Las Academias de las lenguas aragonesas.*

1. Se crean la Academia de la Lengua Aragonesa y la Academia Aragonesa del Catalán como instituciones científicas oficiales que constituyen la autoridad lingüística del aragonés y del catalán en Aragón, respectivamente.

2. Corresponde a las Academias de las lenguas aragonesas:

a) Establecer las normas referidas al uso correcto de la correspondiente lengua propia en Aragón.

b) Asesorar a los poderes públicos e instituciones sobre temas relacionados con el uso correcto de la correspondiente lengua propia y con su promoción social.

3. Las Academias de las lenguas aragonesas estarán integradas por filólogos, personalidades de las letras, de la enseñanza, de la comunicación y/o de la investigación de reputada solvencia en el ámbito de esta Ley.

4. El Gobierno de Aragón aprobará los estatutos de cada una de las Academias de las lenguas aragonesas en los que se fijará su composición, organización y funcionamiento.

Artículo 16.- *Norma lingüística de las lenguas propias de Aragón.*

1. Cuando de conformidad con lo establecido en esta Ley las instituciones públicas deban utilizar una lengua propia de Aragón, estarán obligadas a utilizar la **norma lingüística** que corresponda a la declaración de uso histórico efectuada para el territorio correspondiente.

2. Corresponde a las instituciones científicas reconocidas para cada una de las lenguas elaborar y determinar en su caso las **normas lingüísticas** del aragonés y del catalán, sin perjuicio del respeto a las peculiaridades de las lenguas propias de Aragón.

3. **No obstante lo previsto en los párrafos anteriores, las instituciones públicas podrán hacer uso de las modalidades locales cuando las circunstancias lo requieran, siempre haciendo un correcto uso ortográfico.**

CAPÍTULO V

Patrimonio Lingüístico Aragonés

Artículo 17.- *Conservación del Patrimonio Lingüístico Aragonés.*

1. Las instituciones públicas aragonesas adoptarán medidas para garantizar la conservación de los bienes del Patrimonio Lingüístico Aragonés en cualquiera de las lenguas que lo integran.

2. Constituyen el Patrimonio Lingüístico Aragonés todos los bienes materiales e inmateriales de relevancia lingüística relacionados con la historia y la cultura de las lenguas y modalidades lingüísticas propias en Aragón.

3. Los elementos integrantes del Patrimonio Lingüístico Aragonés pueden estar situados en las zonas de utilización histórica predominante de las lenguas propias, en el resto del territorio de la Comunidad Autónoma o fuera de éste.

4. Corresponde al Departamento del Gobierno de Aragón competente en política lingüística garantizar la protección del Patrimonio Lingüístico Aragonés y coordinar las acciones de las corporaciones locales en esta materia, sin perjuicio de las competencias reconocidas en la legislación reguladora del Patrimonio Cultural Aragonés.

Artículo 18.- *Bienes materiales del Patrimonio Lingüístico Aragonés.*

1. Los documentos, impresos, publicaciones, **soportes digitales** y demás bienes materiales integrantes del patrimonio bibliográfico y documental aragonés que tengan a la vez consideración de Patrimonio Lingüístico Aragonés se regirán por lo dispuesto específicamente por esta Ley y por la legislación reguladora del Patrimonio Cultural Aragonés.

2. Para la salvaguarda de este patrimonio lingüístico, la Administración de la Comunidad Autónoma promoverá su recuperación, **investigación, registro en soportes permanentes**, descripción y difusión.

Artículo 19.- *Bienes inmateriales del Patrimonio Lingüístico Aragonés.*

Los usos, costumbres, creaciones, comportamientos y demás bienes inmateriales integrantes del Patrimonio Lingüístico Aragonés serán salvaguardados mediante la investigación, la documentación científica y la recogida exhaustiva de los mismos en soportes materiales que garanticen su transmisión a las generaciones futuras y su difusión cultural.

Artículo 20.- *Promoción cultural de las lenguas propias.*

En la promoción de la lengua como vehículo de cultura y, **en particular en lo relativo a bibliotecas, videotecas, centros culturales, museos, archivos, academias, teatros y cines, así como trabajos literarios y producción cinematográfica, expresión cultural popular, festivales, industrias culturales y nuevas tecnologías**, corresponde a las Administraciones públicas aragonesas, especialmente en las zonas de utilización histórica predominante de lenguas propias **y en las zonas de**

transición-recepción:

a) Fomentar la expresión y las iniciativas en las lenguas y modalidades lingüísticas propias y favorecer el acceso a las obras producidas en estas lenguas.

b) Favorecer el acceso en las lenguas propias a las obras producidas en otras lenguas, **ayudando y desarrollando las actividades de traducción, doblaje, postsincronización y subtitulado.**

c) Favorecer el acceso en otras lenguas a las obras producidas en las lenguas propias de Aragón, **ayudando y desarrollando las actividades de traducción, doblaje, postsincronización y subtitulado.**

d) Favorecer la realización de actividades culturales relacionadas con la promoción de las lenguas propias de Aragón.

e) **Velar para que los organismos encargados de organizar o apoyar diversas formas de actividades culturales integren de manera adecuada el conocimiento y la práctica de las lenguas propias en las actividades cuya iniciativa dependa de los mismos o a las que presten su apoyo.**

f) Favorecer la dotación de los organismos encargados de organizar o apoyar actividades culturales con un personal que domine las lenguas propias.

g) Favorecer la participación directa, en lo que se refiere a los servicios y a los programas de actividades culturales, de representantes de hablantes de las lenguas propias.

h) Apoyar a las entidades encargadas de recoger, investigar, archivar, catalogar, recibir en depósito y exponer o publicar las obras producidas en las lenguas y modalidades lingüísticas propias, así como fomentar su creación cuando no existan tales entidades o no puedan prestarse dichos servicios.

i) Promover y financiar servicios de traducción y de investigación terminológica con vistas, en especial, a mantener y desarrollar en cada lengua propia una terminología administrativa, mercantil, económica, social, científica-tecnológica o jurídica apropiadas.

j) Cooperar con asociaciones e instituciones mediante la firma de convenios o el establecimiento de líneas de subvención.

k) Facilitar y promover el conocimiento de las lenguas propias fuera de las zonas de utilización histórica predominante en función de la demanda e interés social que exista.

Artículo 21.- Vida económica y social.

En lo que se refiere a las actividades económicas y sociales, las Administraciones públicas aragonesas, en el ámbito de sus respectivas competencias y en el marco de lo dispuesto en la presente ley, procurarán:

a) Evitar disposiciones que prohíban o limiten, sin razones justificables, el empleo de lenguas propias en los documentos relativos a la vida económica o social.

b) Evitar la inserción, en los reglamentos internos de las empresas y en los documentos privados, de cláusulas que excluyan o limiten el uso de lenguas propias, al menos, entre los hablantes de la misma lengua.

c) Prevenir las prácticas encaminadas a desalentar el empleo de lenguas propias dentro de las actividades económicas o sociales.

d) Fomentar, por otros medios distintos de los contemplados en los apartados anteriores, el empleo de lenguas propias de Aragón.

CAPÍTULO VI**Enseñanza de las lenguas propias****Artículo 22.- De la enseñanza de las lenguas propias.**

1. Se garantiza el derecho a la enseñanza de las lenguas y modalidades lingüísticas propias de Aragón en las zonas de uso histórico predominante, cuyo aprendizaje será voluntario. El Gobierno de Aragón, a través del Departamento competente en educación, garantizará este derecho mediante una oferta adecuada en los centros educativos.

2. El anterior derecho también se garantizará en las zonas de transición-recepción y en las localidades en las que haya centros educativos de referencia para el alumnado procedente de municipios de las zonas de utilización histórica predominante de lenguas propias.

3. Sin perjuicio de lo previsto en los apartados anteriores, el Gobierno de Aragón tomará medidas para asegurar en todo el territorio de la Comunidad Autónoma la enseñanza de la historia y la cultura de las que son expresión las lenguas propias de Aragón.

Artículo 23.- Uso curricular.

1. En las zonas de utilización histórica predominante de las lenguas propias se garantizará que su enseñanza, junto al castellano, se establezca en todos los niveles y etapas como materia integrante del currículo. Los contenidos de la materia de lengua propia tendrán en cuenta las modalidades y variedades locales.

2. El Gobierno de Aragón impulsará la edición de materiales didácticos para ser utilizados en las asignaturas de lenguas propias en los centros educativos de Aragón.

Artículo 24.- Estudios superiores y universitarios.

En la Universidad y centros de estudios superiores de Aragón, se fomentará el conocimiento de las lenguas propias, así como la especialización del profesorado y se adop-

tarán las medidas necesarias para la incorporación efectiva de las especialidades de Filología catalana y Filología aragonesa.

Artículo 25.- Educación permanente.

El Gobierno de Aragón fomentará cursos de enseñanza para adultos o de educación permanente sobre las lenguas propias de Aragón, principalmente en las zonas de utilización histórica predominante.

Artículo 26.- Profesorado.

1. Se garantizará la adecuada formación **inicial y permanente**, así como la capacitación del profesorado necesario para la enseñanza de las lenguas propias. Para el acceso a las plazas destinadas a su enseñanza se acreditará, de la forma que reglamentariamente se establezca, el conocimiento de las mismas, teniendo en cuenta las modalidades lingüísticas locales.

2. Los profesores serán capacitados progresivamente en el conocimiento de las lenguas propias de forma voluntaria y gradual.

3. El profesorado de las lenguas propias estará sometido al mismo régimen jurídico que el profesorado de las restantes materias del currículo.

CAPÍTULO VII

Uso de las lenguas propias en las instituciones y Administraciones aragonesas

Artículo 27.- Relaciones de los ciudadanos con las Administraciones Públicas.

1. Todos los ciudadanos tienen derecho a expresarse de forma oral y escrita en castellano y/o en las lenguas y modalidades lingüísticas propias de Aragón, en sus respectivas zonas de utilización predominante, de acuerdo con lo previsto en la presente Ley.

2. En los procedimientos administrativos tramitados por la Administración de la Comunidad Autónoma y por las Administraciones Locales, así como por los organismos y entidades que dependan de las mismas, se garantizará, en el ámbito de las zonas de utilización histórica predominante, el ejercicio del derecho enunciado en el párrafo anterior, de acuerdo con lo previsto en la presente Ley y en sus disposiciones de desarrollo.

3. En los supuestos del apartado anterior, los interesados podrán dirigirse en lengua propia a los órganos de las Administraciones aragonesas. Los órganos competentes

para la tramitación procederán a la traducción a lengua castellana, a través de los correspondientes órganos oficiales de traducción, y la comunicarán al interesado. Asimismo, las comunicaciones que deban efectuarse a estos interesados se realizarán en castellano y en la lengua que les es propia.

4. Las antedichas Administraciones Públicas procurarán los medios necesarios para facilitar las comunicaciones orales de los ciudadanos en las lenguas propias en las respectivas zonas de utilización histórica predominante.

5. A los efectos previstos en los apartados anteriores, las Administraciones Públicas pondrán a disposición de la población formularios y textos administrativos de uso frecuente en las lenguas propias de Aragón o en versiones bilingües.

Artículo 28.- Publicaciones oficiales.

1. Las disposiciones, resoluciones y acuerdos de los órganos institucionales de la Comunidad Autónoma podrán publicarse en las lenguas propias mediante edición separada del "Boletín Oficial de Aragón" cuando así lo acuerde el órgano autor de tales disposiciones o acuerdos. En todo caso las disposiciones, resoluciones y acuerdos publicados en las lenguas propias de Aragón también deberán publicarse en lengua castellana.

2. Las disposiciones de desarrollo de la presente Ley deberán ser publicadas en las lenguas propias de Aragón, una vez establecida la norma lingüística correspondiente.

Artículo 29.- Las Cortes de Aragón.

1. La regulación del uso de las lenguas propias de Aragón en las actuaciones interna y externa de las Cortes de Aragón será establecida en su Reglamento.

2. Cualquier persona podrá dirigirse por escrito a las Cortes de Aragón en cualquiera de las lenguas propias de Aragón. **Las Cortes de Aragón se dirigirán a la persona interesada en la lengua usada por la misma y en castellano.**

Artículo 30.- El Justicia de Aragón.

1. El Justicia de Aragón, en el ejercicio de sus competencias, velará por la protección de los derechos lingüísticos reconocidos en esta Ley y **por** el cumplimiento de sus disposiciones por los poderes públicos.

2. Cualquier ciudadano podrá dirigirse por escrito al Justicia de Aragón en cualquiera de las lenguas propias de Aragón **y será respondido en esa lengua y en castellano.**

3. El Justicia de Aragón podrá emitir escritos, informes y cualesquiera documentos en las lenguas propias de Aragón, que también constarán en castellano.

Artículo 31.- Entidades locales.

1. En las zonas de utilización histórica predominante de las lenguas propias, los debates de los órganos de las entidades locales se podrán realizar en la respectiva lengua propia, sin perjuicio de la utilización del castellano.

2. Las actas, acuerdos y otros documentos oficiales de las corporaciones locales incluidas en las zonas referidas en el apartado anterior se redactarán en castellano y en la respectiva lengua propia.

Artículo 32.- Instrumentos notariales.

Los instrumentos notariales podrán redactarse en cualquiera de las lenguas propias o modalidades lingüísticas de Aragón en los supuestos y con las condiciones previstas en la legislación civil aplicable.

Artículo 33.- Toponimia.

1. En las zonas de utilización histórica predominante de las lenguas propias la denominación oficial de los topónimos será única, la tradicionalmente usada en el territorio, sin perjuicio de lo que establezca la legislación aragonesa de Administración Local, tanto en relación a los municipios como a las comarcas.

2. Corresponde al Departamento del Gobierno de Aragón competente en política lingüística, oído el Consejo Superior de las Lenguas de Aragón y la respectiva autoridad lingüística, determinar los topónimos de la Comunidad Autónoma, así como los nombres oficiales de los territorios, los núcleos de población y las vías interurbanas.

3. Las vías urbanas contarán con una denominación única, cuya determinación corresponde a los municipios.

Artículo 34.- Antroponimia.

1. Se reconoce el derecho al uso de las lenguas propias de Aragón en los nombres y apellidos, que podrán ser inscritos en el Registro Civil en las mismas.

2. Cualquier persona, desde que cumpla los catorce años, podrá solicitar, sin necesidad de asistencia, la sustitución de su nombre propio o de sus apellidos por su equivalente onomástico en cualquiera de las lenguas propias de Aragón.

Artículo 35.- Medios de comunicación.

Respetando los principios de independencia y de autonomía de los medios de comunicación, las Administraciones Públicas adoptarán las medidas adecuadas a fin de alcanzar los siguientes objetivos:

a) Promover la emisión en las radios y televisiones públicas de programas en las lenguas propias de Aragón de manera regular.

b) Fomentar la producción y la difusión de obras de

audición y audiovisión en las lenguas propias.

c) Fomentar la publicación de artículos de prensa en las lenguas propias de manera regular.

d) Ampliar las medidas existentes de asistencia financiera a las producciones audiovisuales en lenguas propias.

e) Apoyar la formación de periodistas y demás personal para los medios de comunicación que empleen las lenguas propias.

f) Velar para que los intereses de los hablantes de lenguas propias estén representados o sean tomados en consideración en el marco de las estructuras que se puedan crear de conformidad con la ley con el objeto de garantizar la libertad y la pluralidad de los medios de comunicación.

Artículo 36.- Iniciativa social.

La iniciativa social en lo relativo a la investigación, difusión, enseñanza y dignificación de las lenguas propias de Aragón será especialmente tenida en cuenta por las Administraciones públicas, tanto al diseñar la política lingüística de la Comunidad Autónoma como mediante el fomento y apoyo de las actividades realizadas por las entidades sociales. Las Administraciones públicas fomentarán la suscripción de convenios de colaboración estables con tales entidades.

Disposición Adicional Primera.- Política de cooperación.

El Gobierno de Aragón podrá suscribir convenios o acuerdos de colaboración con aquellas instituciones, administraciones o entidades que puedan contribuir al cumplimiento de los fines previstos en esta Ley.

Disposición Adicional Segunda.- Academias.

El Gobierno de Aragón aprobará los estatutos de las Academias de las lenguas en el plazo de ocho meses desde la entrada en vigor de la presente Ley y las mismas se constituirán en los tres meses siguientes.

Disposición Adicional Tercera.- Gradualidad en la aplicación de la Ley.

1. Las disposiciones sobre el uso de las lenguas propias de Aragón referidas a las Instituciones aragonesas, Administración de la Comunidad Autónoma de Aragón, Administraciones Locales y entidades dependientes de ellas deberán aplicarse en el plazo máximo de tres años desde la entrada en vigor de la presente Ley.

2. La enseñanza de las lenguas propias de Aragón, en los términos previstos en la presente Ley, iniciará su gradual implantación antes del comienzo del curso 2011-2012.

Disposición Adicional Cuarta.- Consignaciones econó-

micas.

El Gobierno de Aragón consignará las partidas presupuestarias necesarias y suficientes para la puesta en marcha de la presente Ley.

Disposición Adicional Quinta.- Órgano administrativo.

El Gobierno de Aragón se dotará, **en el plazo máximo de seis meses desde la entrada en vigor de la presente Ley**, de un órgano administrativo adecuado para la aplicación de las previsiones contenidas en la presente Ley **y, en particular, para el seguimiento de las enseñanzas de las lenguas propias.**

Dicho órgano contará con personal técnico especializado con dominio y conocimientos de las lenguas propias de Aragón.

Disposición Transitoria Primera.- Constitución y renovación de los miembros del Consejo Superior de las Lenguas de Aragón.

1. En el plazo de tres meses desde la entrada en vigor de esta Ley se constituirá el Consejo Superior de las Lenguas de Aragón.

2. La primera renovación del Consejo Superior de las Lenguas de Aragón que se constituya tras la entrada en vigor de la presente Ley se producirá por terceras partes de sus miembros cada dos años dentro del período inicial de seis años para el que sean nombrados, correspondiendo a las instituciones que propusieron su nombramiento establecer el orden de dicha renovación de entre los propuestos por cada una conforme al siguiente reparto:

a) La primera renovación afectará a dos de los miembros propuestos por las Cortes de Aragón, uno por el Gobierno de Aragón y dos por la Universidad de Zaragoza.

b) La segunda renovación afectará a dos de los miembros propuestos por las Cortes de Aragón, uno por el Gobierno de Aragón y dos por la Universidad de Zaragoza.

c) La tercera renovación afectará a uno de los miembros propuestos por las Cortes de Aragón, tres por el Gobierno de Aragón y uno por la Universidad de Zaragoza.

Disposición Transitoria Segunda.- *Designación de los primeros integrantes de las academias.*

Los primeros integrantes de la Academia de la Lengua Aragonesa y de la Academia Aragonesa del Catalán serán nombrados por el Gobierno de Aragón a propuesta del Consejo Superior de las Lenguas de Aragón.

Disposición Derogatoria Única.- Queda derogada la disposición final segunda de la Ley 3/1999, de 10 de marzo, del Patrimonio Cultural Aragonés, así como cuantas disposiciones de igual o inferior rango se opongan a lo previsto en la presente Ley.¹

Disposición Final Primera.- *Habilitación al Gobierno de Aragón.*

Se faculta al Gobierno de Aragón para dictar cuantas disposiciones sean precisas para el desarrollo y ejecución de la presente Ley.

Disposición Final Segunda.- *Entrada en vigor.*

Esta Ley entrará en vigor **en el plazo de un mes** desde su publicación en el Boletín Oficial de Aragón.

¹Se destacan en negrita las aportaciones de CHA

¹La disposición derogatoria ha sido aprobada con el voto en contra de CHA

Lei d'uso, protezi3n e promoz3n d'as luengas propias d'Arag3n

---

Lei d'uso, protezion e promozion d'as luengas propias d'Aragón

ESPOSIZIÓN DE RAZONS

1. Aragón ye una Comunidá Autonoma en a que chunto a o castellano, luenga mayoritaria e ofizial en tot o suyo territorio, se fablan en determinatas zonas atras luengas, l'aragonés e o catalán, **as tres** con as suyas modalidaz lingüísticas propias d'Aragón.

Istas luengas constituyen un rico erenzio d'a nuestra Comunidá Autonoma e un feito singular drento d'o panorama d'as luengas istoricas d'Europa, configuraderas d'una historia e cultura propias. Por ixo, han d'estar espezialmén protechitas e fomentatas por l'alministración aragonesa.

A situación en que se troban istas luengas consella a rapeda adozión de midas que guarenzien a suya protezion e recuperación. En o referén a ra luenga aragonesa, propia d'a zona norte d'a nuestra Comunidá, ye biba e **endura poquet a poquet una perda de trasmisión cheneracional** entre pais e fillos, seguntes se deduze d'os estudios sozio-lingüísticos reyalizatos e d'a mingua d'o lumero de fabledors d'a mesma. A luenga catalana propia d'a zona oriental d'Aragón, con mayor lumero de fabledors, se mantiene biba en o suyo uso sozio-familiar, pero no tanto en o suyo uso formal. Ta ras dos luengas son precisas azions deziditas por parti d'o Gubierno d'Aragón ta prestichiar-las, dinificar-las e normalizar-las soziamén, fazilitando asinas a suya protezion e promozión. Bi ha que tener en cuenta que istas luengas mantienen bibas bariedaz locals u dialeutals istoricas **e/u territorials**, e que existe una zona de confluyenzia de as dos luengas en bels monezipios.

2. As lechislazions española e aragonesa, dimpués d'a instauración d'o rechimen democratico, no son estatas alleñas a ra reyalidá plurilingüe d'España e d'Aragón.

O Tetulo Preliminar d'a Constitución de 1978 disposa en o trestallo primero de l'articulo 3 que "O castellano ye a luenga española ofizial d'o Estado. Toz os españols tienen o deber de conoxer-la e o dreito a usar-la". **O trestallo segundo d'iste mesmo articlo establexe que as demás luengas españolas serán tamién ofizials en as respetibas comunidaz Autonomas d'aluerdo con os suyos Estatutos.** O trestallo terzero d'iste mesmo articlo establexe que "A riqueza d'as distintas modalidaz lingüísticas d'España ye un

patrimonio cultural que será ocheto d'espezial respeto e protezion".

Finalmén, l'articulo 148.1.17.^a d'a Constitución Española atribuye a ras Comunidaz Autonomas a competencia sobre materia de fomento d'a cultura, d'a imbestigación e, en o suyo caso, de l'amostranza d'a luenga d'a Comunidá Autonoma.

A zaguera reforma d'o Estatuto d'Autonomía d'Aragón, feita por Lei Organica 5/2007 de 20 d'abril, ha establito en o suyo articlo 7, baxo ro tetulo de luengas e modalidaz lingüísticas propias, o siguién:

"1. As luengas e modalidaz lingüísticas propias d'Aragón constituyen una d'as manifestazions más destacatas d'o patrimonio istorico e cultural aragonés e un balor sozial de respeto, combibenzia e entendimiento.

2. Una lei de Cortes de Aragón establirá as zonas d'uso predominán d'as luengas e modalidaz propias d'Aragón, reglará o rechimen churidico, os dreitos d'utilización d'os fabledors d'ixos territorios, promoberá a protezion, recuperación, amostranza, promozión e difusión d'o patrimonio lingüístico d'Aragón, e faborexará, en as zonas d'utilización predominán, l'uso d'as luengas propias en as relazions d'os ciudadanos con as Alministracions Publicas aragonesas.

3. Denguno no podrá estar discriminato por razón d'a luenga."

Dica agora, a regulazión que ye en oserbanza en ista materia ye constituyita por a Lei 3/1999, de 10 de marzo, de Patrimonio Cultural Aragonés que, dando cumplimiento a o disposato por o Estatuto d'Autonomía en a suya redación emologata por a reforma efeutuata por a Lei Organica 5/1996, establíó en l'articulo 4 que "L'aragonés e o catalán, luengas minoritarias d'Aragón, en l'ambito d'as cuals son comprenditas as dibersas modalidaz lingüísticas, son una riqueza cultural propia e serán espezialmén protechitas por l'Alministración". **A disposición final segunda d'a mesma Lei disposa que "Una lei de luengas d'Aragón proporziouará a bastida churidica espezifica ta reglar a coofizialidá de l'aragonés e d'o catalán, luengas minoritarias d'Aragón, asinas como a efeutibidá d'os dreitos d'as respetibas comunidaz lingüísticas, tanto en o referén a l'amostranza de y en a luenga propia, como a ra plena normalización de l'uso d'istas dos luengas en os respetibes territorios."**

Antiparti, l'artículo 71.4.^a d'o Estatuto d'Autonomía d'Aragón atribuye tamién a ra Comunidá Autonoma a competencia esclusiva sobre luengas e modalidaz lingüísticas propias.

3. Respeuto a ra protezió d'istas luengas, ye de destacar o Ditamen de 7 d'abril de 1997 d'as Cortes d'Aragón, as conclusions d'o cual planteyan a igualdá d'o tratamiento legal de l'aragonés e d'o catalán como luengas propias d'Aragón; **que as dos luengas serán coofizials chunto a ra luenga castellana en os suyos respetibos territorios y en os rans en que se determine;** o respeto enta ras suyas modalidaz u barians locals; a suya amostranza; a reglamentación d'a toponimia tradicional; l'apoyo á publicacions, manifestacions e meyos de comunicazió en as luengas minoritarias propias e a creyazió d'un organo alministratiu encargato d'a normalización lingüística.

O Gubierno d'Aragón, sensible a ra importancia d'a dibersidá lingüística d'o nuestro territorio, ha benito asumiendo midas de protezió patrimonial, espezialmén en os campos de l'amostranza, d'a cultura e d'a imbestigazió, en un prozesu de recuperazió e respeto a ras luengas nuestras.

4. Con a presén Lei se quiere dar cumplimiento a ra obligazió emanata d'o Estatuto d'Autonomía en o reconoximiento d'o dreito de toz os fabladors a utilizar a suya luenga e modalidá lingüística propia, patrimonio común que contribuye a ra construción d'una Europa basata en os prenzípios d'a democracia e a dibersidá cultural.

A libertá ta usar una luenga rechional u minoritaria tanto en a vida particular como en a publica constituye un dreito que no prescribe, de conformidá con os prenzípios contenidos en o Pauto Internacional de Dreitos Zebils e Puliticos d'as Nazions Unidas, o Combenio d'o Consello d'Europa ta ra Protezió d'os Dreitos Umanos e d'as Libertaz Fundamentals e a Carta Europea d'as Luengas Rechionales u Minoritarias de 1992, ratificata por España en 2001.

Asinas, o Cabo I d'a presén Lei reconoxe a pluralidá lingüística d'Aragón e guarenzia l'uso por os aragoneses d'as luengas e modalidaz lingüísticas propias como un erenzio cultural istorico que debe estar conserbato.

O Cabo II establexe o prozedimiento ta declarar as zonas d'utilización d'as luengas propias.

O Cabo III creya e regula o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón, conzebido como un organo consultivo

d'espezial importancia ta o desembolicamiento d'a pulitica lingüística en a Comunidá Autonoma.

O Cabo IV se refiere a l'autoridá lingüística d'as luengas propias d'Aragón como competén ta elaborar e determinar os regles adecuatos ta o suyo uso.

O Cabo V inzide espresamén en a carauterización d'as luengas e modalidaz lingüísticas propias d'Aragón como integrans d'o Patrimonio Cultural Aragonés e establexe distintas midas ta ra suya conserbazió, protezió e promozión.

L'amostranza d'as luengas e modalidaz lingüísticas propias, reglata en o Cabo VI d'a Lei, ye presidita por os prenzípios de boluntariedá d'os pais u tutors e d'obligatoriedá ta l'alministración educatiba.

O Cabo VII contiene barias normas relatibas a l'uso d'as luengas e modalidaz lingüísticas propias d'Aragón en a relación entre l'Alministración e os ziudadanos, zircunscrito a ras zonas d'utilización istorica predominán. En iste Cabo se fa referencia tamién a ras publicacions ofizials, a toponimia e l'antroponimia.

A Lei se completa con zinco Desposizions Adizionales, relatibas a o plazo de constitución de l'autoridá lingüística, a colaborazió en a materia con atras Comunidaz Autonomas e instituzions academicas, os plazos ta ra efeutiba aplicazió d'o contenito d'a mesma e os recursos que son menester ta ro suyo encheamiento e ta ra suya aplicazió; dos Desposizions Transitorias, que establexen o prozedimiento d'eslezió e d'esbiellamiento d'os miembros d'o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón e d'eslezió d'os primers miembros d'as Academias Aragonesas d'as Luengas, respetibamén; una Desposizió Zircundutoria e dos Finals.

CABO I Desposizions Chenerals

Artículo 1.- Ocheto.

1. L'ocheto d'a presén Lei ye reconoxer a pluralidá lingüística d'Aragón e guarenziar l'uso por os aragoneses d'as suyas luengas e modalidaz lingüísticas propias como un erenzio cultural istorico que debe estar conserbato.

2. Ye asinasmesmo ocheto d'ista lei aduyar a ra conser-

bazi3n, recuperazi3n, **promoci3n, amostranza e difusi3n** d'as luengas e modalidaz lingüísticas propias d'Arag3n.

Articulo 2.- *As luengas propias d'Arag3n.*

1. O castellano ye a luenga oficial en Arag3n. Toz os aragoneses tienen o deber de conoxer-la e o dreito á usar-la.
2. L'aragonés e o catalán son luengas propias orichinals e istoricas d'a nuestra Comunidá Autonoma.
3. En calidá de tals, espleitarán de protezi3n e se guarenziarán e **faborexerán** a suya amostranza e o dreito d'os fabladors a o suyo uso en as zonas d'utilizaci3n istorica predominán d'as mesmas, espezialmén en relazi3n con as alministracions publicas.
4. O prozedimiento ta declarar os monezipios que constituyen as zonas d'utilizaci3n istorica predominán d'as luengas propias se determina en l'articulo 9 d'a presén Lei, d'aluerdo con criterios soziolingüísticos e istoricos.

Articulo 3.- *Denominazi3n de modalidaz lingüísticas.*

Os conzellos d'as zonas d'utilizaci3n istorica predominán d'as luengas propias d'Arag3n podrán, por meyo d'aluerdo adotato con o boto favorable d'a mayoría asoluta d'o Plenero, proponer a o Consello Superior d'as Luengas d'Arag3n a denominazi3n d'a suya modalidá lingüística, con alavez en razons istoricas, filolochicas e soziolingüísticas.

Articulo 4. Dreitos lingüísticos.

1. **Se reconoxen a os ziudadanos e ziudadanas d'Arag3n os siguiens dreitos lingüísticos en os supuestos establitos por a presén Lei:**
  - a) Conoxer as luengas propias d'Arag3n.
  - b) Usar oralmén e por escrito as luengas propias d'Arag3n tanto en as relacions particulars como en as relacions con as alministracions publicas.
  - c) Rezibir l'amostranza d'as luengas propias d'Arag3n.
  - d) Rezibir, en as luengas propias d'Arag3n, **publicacions e programacions d'arradio, telebisi3n e otros meyos de comunicaci3n sozial.**
  - e) Usar as luengas propias en a vida economica e social.
2. **Denguno no podrá estar discriminato por raz3n d'a luenga.**
3. **Os poders publicos aragoneses guarenziarán o exercizio d'istos dreitos, a fin de que sigan efeutibos e reyal.**

Articulo 5.- *Dinificaci3n d'as luengas propias.*

Os poders publicos determinarán as midas que sigan menester d'informazi3n, dinificaci3n e difusi3n sobre as luengas propias d'Arag3n, a fin de promover o correuto conoximiento d'a reyalidá lingüística aragonesa.

Articulo 6.- *Tutela alministrativa e chudizial.*

1. Os poders publicos aragoneses adotarán totas as midas que sigan precisas ta empachar a discriminaci3n de ziudadanos u autibidaz por o feito d'emplegar cualsiquiera d'as luengas propias d'Arag3n
2. Os ziudadanos podrán endrezar-sen a os Chuezes e Trebunals, d'aluerdo con a lechislaci3n que siga d'oserbanza, ta estar emparatos en o exercizio d'os suyos dreitos lingüísticos reconoxitos en ista Lei.

CABO II

Zonas d'utilizaci3n d'as luengas propias

Articulo 7.- *Zonas d'utilizaci3n d'as luengas propias.*

1. En a Comunidá Autonoma d'Arag3n o castellano ye a luenga oficial e utilizata en tot o suyo territorio. A os efeutos d'ista lei, en a Comunidá Autonoma d'Arag3n existen:
  - a) Una zona d'utilizaci3n istorica predominán de l'aragonés, chunto a o castellano, en a zona norte d'a Comunidá Autonoma.
  - b) Una zona d'utilizaci3n istorica predominán d'o catalán, chunto a o castellano, en a zona este d'a Comunidá Autonoma.
  - c) Una zona mista d'utilizaci3n istorica d'as dos luengas propias d'Arag3n, chunto a o castellano, en a zona nororiental d'a Comunidá Autonoma.

d) Una zona d'uso esclusibo d'o castellano con modalidaz e bariedaz locals.

2. Asinasmesmo, s'estabrirán zonas u localidaz de transizi3n-rezeuzi3n que incluirán aquellas localidaz prosimas que, por a suya capitalidá respeito d'os monezipios integros en as zonas d'utilizaci3n istorica, sigan rezeutoras de ziudadanos aragoneses con una luenga propia distinta d'o castellano. As alministracions d'a zona u localidá de transizi3n-rezeuzi3n **cumplirán con** o establi to ta ras zonas d'utilizaci3n istorica predominán d'as luengas propias d'Arag3n en os supuestos prebistos en a presén Lei, d'a traza que s'establexca en o desembolicamiento reglamentario, espezialmén en educaci3n.

Articulo 8.- *Zonas d'utilizaci3n istorica predominán.*

1. A os efeutos d'a presén Lei, s'entiende por zonas d'utilizaci3n istorica predominán aquellas en as que son usatos u son estatos usatos sistemas lingüísticos, d'alcanze local u comarcal, con rasgos de caráuter predominán de l'aragonés u d'o catalán.

2. **Espezificamén, s'entienden como zonas d'utilización istorica predominán as enunziatas en os trestallos a), b) e c) d'o punto primero de l'artículo anterior.**

Artículo 9.- *Declaración d'as zonas d'utilización d'as luengas propias.*

O Gubierno d'Aragón, prebio informe d'o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón, declarará as zonas e monezipios a que se refiere l'artículo 7.

CABO III

Consello Superior d'as Luengas d'Aragón

Artículo 10.- *Constitución.*

Se creya o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón como organo colechiato consultibo ascrito a o Departamento d'o Gubierno d'Aragón competén en pulitica lingüística e adotato d'autonomía organica e funzional con a fin de guarenziar a suya ochetibidá e independenzia.

Artículo 11.- *Funzions.*

Corresponderán a o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón as siguiens funzions:

a) Proposar a os organos competens de l'Alministración d'a Comunidá Autonoma linias d'atuación en a bastida d'a pulitica lingüística d'o Gubierno d'Aragón.

b) Proposar l'adozión d'as midas apropias ta guarenziar a protezión d'o patrimonio lingüístico aragonés e l'uso d'as luengas e modalidaz lingüísticas propias d'Aragón seguntes o prebisto en ista Lei **y en os reglamentos de desembolicamiento.**

c) Efeutuar o siguimiento d'os plans e programas en materia lingüística que se desemboliquen en a Comunidá Autónoma, asinas como d'as linias d'atuación que se determinen.

d) Emitir informes por iniziatura propia u a solizitú d'os organos de l'Alministración Publica d'a Comunidá Autonoma en asuntos relacionatos con a pulitica lingüística.

e) Efeutuar propuestas a ras Alministracions Publicas aragonesas sobre atuacions de fomento e guarenzia de l'uso, amostranza e conoximiento d'as luengas e modalidaz lingüísticas propias d'Aragón seguntes o prebisto en ista Lei.

f) Emitir informe prebio a ra declaración d'as zonas e monezipios d'utilización d'as luengas propias, seguntes o prebisto en l'artículo 9 d'a presén Lei.

g) Estar ascuitato dinantes d'o establimiento d'os toponimos en a Comunidá Autonoma d'Aragón.

h) Informar as atuacions que corresponda adotar, en consonanzia con a presén Lei, en os monezipios perteneixens a ra zona mista d'utilización istorica d'as luengas e modalidaz lingüísticas propias.

i) Cualsquier atra que li s'atribuiga en a presén Lei.

Artículo 12.- *Normas de funcionamiento e organización.*

O Consello Superior d'as Luengas d'Aragón elaborará as suyas normas de funcionamiento e organización interna, que serán aprebatas por o Gubierno d'Aragón prebio debate en a Comisión correspondièn d'as Cortes d'Aragón.

Artículo 13.- *Composición.*

1. O Consello Superior d'as Luengas d'Aragón será formato por quinze miembros que deberán estar desinatos entre filologos, churistas, soziologos, destacatas presonalidaz d'as letras, l'amostranza **u a imbestigación lingüística** u d'os ambitos sozial u cultural d'a Comunidá aragonesa.

2. Serán nombratos por o Presidén d'Aragón á proposición d'as Cortes d'Aragón, d'o Gubierno d'Aragón e d'a Unibersidá de Zaragoza, correspondendo a cada una d'istas instituzions efeutuar a proposición de zinco miembros.

3. Os miembros d'o Consello serán desinatos por un periodo de seis añadas e s'esbiellarán por terzeras partis cada dos.

Artículo 14.- *Zese.*

1. Son causas de zese d'os miembros d'o Consello as siguiens:

- a) Rematanza d'o plazo de nombramiento.
- b) Inabilitación declarata por resolución chudizial firme.
- c) Arrenunzia azeitata por o Presidén d'o Consello.
- d) Declaración de fenezimiento u incapazidá.

2. As plazas que queden bueitas serán cubiertas á proposición d'a instituzión que fazió ro nombramiento d'aquella presona en qui concurra a causa de zese e, en o suyo caso, por o tiempo de mandato que li restase.

CABO IV

L'autoridá lingüística d'as luengas propias d'Aragón

Artículo 15.- *As Academias d'as luengas aragonesas.*

1. **Se creyan l'Academia d'a Luenga Aragonesa e l'Academia Aragonesa d'o Catalán como instituzions zien-**

tificas ofizials que constituyen l'autoridá lingüística de l'aragonés e d'o catalán en Aragón, respetibamén.

2. Corresponde á ras Academias d'as luengas aragonesas:

a) Establiar as normas referitas a l'uso correuto d'a correspondién luenga propia en Aragón.

b) Asesorar a os poders publicos e instituzions sobre temas relazionatos con l'uso correuto d'a correspondién luenga propia e con a suya promozién social.

3. As Academias d'as luengas aragonesas serán integratas por filologos, presonalidaz d'as letras, de l'amostranza, d'a comunicazién e/u d'a imbestigazién de reconoxita acreditazién en l'ambito d'ista Lei.

4. O Gubierno d'Aragón emolgará as ordinazions de cada una d'as Academias d'as luengas aragonesas en as que se fixará a suya composizién, organizazién e funzionamiento.

Articulo 16.- Norma lingüística d'as luengas propias d'Aragón.

1. Cuan, seguntes o establito en ista Lei, as instituzions publicas deban utilizar una luenga propia d'Aragón, serán obligatas a utilizar a **norma lingüística** que corresponda a ra declarazién d'uso istorico efeutuata ta o territorio correspondién.

2. Corresponde a ras instituzions zientíficas reconoxitas ta cada una d'as luengas elaborar e determinar en o suyo caso as **normas lingüísticas** de l'aragonés e d'o catalán, sin perchudizio d'o respeto a ras peculiaridaz d'as luengas propias d'Aragón.

3. **Manimenos o prebisto en os parrafos anteriors, as instituzions publicas podrán fer uso d'as modalidaz locals cuan as zercustanzias lo demanden, fendo perén un correuto uso ortografico.**

CABO V

Patrimonio lingüístico aragonés

Articulo 17.- Conserbazién d'o Patrimonio Lingüístico Aragonés.

1. As instituzions publicas aragonesas adotarán midas ta guarenziar a conserbazién d'os biens d'o Patrimonio Lingüístico Aragonés en cualsquiera d'as luengas que lo integran.

2. Constituyen o Patrimonio Lingüístico Aragonés toz os biens materials e inmaterials de relebanzia lingüística rela-

zionatos con a istoria e a cultura d'as luengas propias en Aragón.

3. Os elementos integrans d'o Patrimonio Lingüístico Aragonés pueden estar sitiatos en as zonas d'utilizazién istorica predominán d'as luengas propias, en o resto d'o territorio d'a Comunidá Autonoma u difuera d'iste.

4. Corresponde a o Departamento d'o Gubierno d'Aragón competén en pulitica lingüística guarenziar a protezién d'o Patrimonio Lingüístico Aragonés e coordinar as azions d'as corporazions locals en ista matiera, sin perchudizio d'as competencias reconoxitas en a lechislazién que regla o Patrimonio Cultural Aragonés.

Articulo 18.- Biens materials d'o Patrimonio Lingüístico Aragonés.

1. Os documentos, impresos, publicazions, **soportes dichitals** e demás biens materials integrans d'o patrimonio bibliografico e documental aragonés que tiengan de bez considerazién de Patrimonio Lingüístico Aragonés se reglarán por o dispuesto espezficamén por ista Lei e por a lechislazién que regla o Patrimonio Cultural Aragonés.

2. Ta ra salvaguarda d'iste patrimonio lingüístico, l'Alministrazién d'a Comunidá Autonoma promoberá a suya recuperazién, **rechira, rechistro en soportes permanentes**, descrizién e difusiún.

Articulo 19.- Biens inmaterials d'o Patrimonio Lingüístico Aragonés.

Os usos, costumbres, creyazions, comportamientos e demás biens inmaterials integrans d'o Patrimonio Lingüístico Aragonés serán salvaguardatos por meyo d'a rechira, a documentazién zientifica e a replega completa d'os mesmos en soportes materials que guarenzien a suya trasmisiún a ras chenerazions futuras e a suya difusiún cultural.

Articulo 20.- Promozién cultural d'as luengas propias.

1. En a promozién d'a luenga como beiclo de cultura e, **en particular en o relatibo á bibliotecas, bideotecas, zentros culturals, museyos, archibos, academias, teyatros e zines, asinas como treballos literarios e produzién cinematografica, esprisiún cultural popular, festibals, industrias culturals e nuevas teunolochías**, corresponde a ras Alministracions publicas aragonesas, espezialmén en as zonas d'utilizazién istorica predominán de luengas propias **y en as zonas de transiziún-rezeuziún:**

a) Fomentar a esprisiún e as inziatibas en as luengas e modalidaz lingüísticas propias e faborexer l'azeso a ras obras produzitas en istas luengas.

b) Faborexer l'azeso en as luengas propias a ras obras produzitas en atras luengas, **aduyando e desembolicando**

as autibidaz de traduzión, doblache, postsincronización e soztetulato.

c) Faborexer l'azeso en atras luengas a ras obras produzitas en as luengas propias d'Aragón, aduyando e desembolicando as autibidaz de traduzión, doblache, postsincronización e soztetulato.

d) Faborexer a reyalización d'autibidaz culturals relacionatas con a promozió d'as luengas propias d'Aragón.

e) Cosirar ta que os organismos encargatos d'organizar u d'emparar dibersas formas d'autibidaz culturals integren de traza adecuada o conoximiento e a prautica d'as luengas propias en as autibidaz que a suya inziatiba penda d'os mesmos u a ras que ampren o suyo refirme.

f) Faborexer a dotazió d'os organismos encargatos d'organizar u refirmar autibidaz culturals con un personal que domine as luengas propias.

g) Faborexer a partizipazió dreita, en o que se refiere a os serbizios e a os programas d'autibidaz culturals, de representans de fabladors d'as luengas propias.

h) Refirmar a ras entidaz encargatas de replegar, rechirar, archibar, catalogar, recullir en deposito e amostrar u publicar as obras produzitas en as luengas e modalidaz lingüísticas propias, asinas como fomentar a suya creyazió cuan no esistan ixas entidaz u no puedan prestar-sen ditos serbizios.

i) Promober e financiar serbizios de traduzión e d'investigazió teminolochica con bistas, en espezial, a mantener e desembolicar en cada luenga propia una terminolochía alministratiba, mercantil, economica, sozial, zientífica-teunolochica u churidica propias.

j) Cooperar con asoziacions e instituzions por meyo d'a firma de pautos u ro establecimiento de linias de subenzió.

k) Fazilitar e promober o conoximiento d'as luengas propias difuera d'as zonas d'utilizazió istorica predominán en funzió d'a requesta e intrés sozial que bi aiga.

Articlo 21. Bida economica e sozial.

En o que se refiere a ras autibidaz economicas e sozials, as Alministracions publicas aragonesas, en l'ambito d'as suyas respetibas competencias y en a bastida d'o dispo-sato en a presén Lei, ferán un poder por:

a) Pribar disposiziions que bieden u limiten, sin razons chustificables, o empleo de luengas propias en os decummentos relatibos a ra bida economica e sozial.

b) Pribar a enseridura, en os reglamentos internos d'as interpresas y en os documentos particulars, de clausulas que escluyan u limiten l'uso de luengas propias, a o menos, entre os fabladors d'a mesma luenga.

c) Aprebenir as prauticas endrezatas a fer reblar en o empleo de luengas propias dreto d'as autibidaz economicas u sozials.

d) Fomentar, por otros meyo diferens d'os que se cuaternan en os trestallos anteriors, o empleo de luengas propias d'Aragón.

CABO VI

Amostranza d'as luengas propias

Articlo 22.- De l'amostranza d'as luengas propias.

1. Se guarenzia o dreito a l'amostranza d'as luengas e modalidaz lingüísticas propias d'Aragón en as zonas d'uso istorico predominán, l'aprendizache d'as cuals será boluntario. O Gubierno d'Aragón, a trabiés d'o Departamento competén en materia d'educazió, guarenziará iste dreito por meyo d'una oferta adecuada en os zentros educatibos.

2. L'anterior dreito tamién se guarenziará en as zonas de transición-rezeuzió y en as localidaz en as que bi aiga zentros educatibos de referenzia ta os/as alumnos/as prozedens de monezipios d'as zonas d'utilizazió istorica predominán de luengas propias.

3. Sin perchudizio d'o prebisto en os trestallos anteriors, o Gubierno d'Aragón adotará midas ta asegurar en tot o territorio d'a Comunidá Autonoma l'amostranza d'a istoria e a cultura d'as que son esprisió as luengas propias d'Aragón.

Articlo 23.- Uso curricular.

1. En as zonas d'utilizazió istorica predominán d'as luengas propias se guarenziará que a suya amostranza, chunto a o castellano, s'establexca en toz os rans y etapas como materia integrán d'o curriclo. Os contenitos d'a materia de luenga propia tendrán en cuenta as modalidaz e bariedaz locals.

2. O Gubierno d'Aragón empentará a edizió de materials didauticos ta estar emplegatos en as asinaturas de luengas propias en os zentros educatibos d'Aragón.

Articlo 24.- Estudios superiors e unibersitarios.

En a Unibersidá e zentros d'estudios superiors d'Aragón se fomentará o conoximiento d'as luengas propias, asinas como a espezializazió d'o profesorado e s'adotarán as midas que calga ta ra incorporazió efeutiba d'as espezialidaz de Filolochía catalana e Filolochía aragonesa.

Articlo 25. Educazió permanén.

O Gubierno d'Aragón fomentará cursos d'amostranza ta adultos u d'educazió permanén sobre as luengas propias

d'Aragón, prenzipalmén en as zonas d'utilizazi3n istorica predominán.

Articlo 26.- Profesorato.

1. Se guarenziará l'adecuada formazi3n inicial e permanén, asinas como a capacitazi3n d'o profesorato que calga ta l'amostranza d'as luengas propias. Ta l'azeso a ras plazas destinadas a ra suya amostranza s'acreditará, d'as trazas que reglamentariamén s'establexca, o conoximiento d'as mesmas, parando cuenta en as modalidaz lingüísticas locals.

2. Os profesors serán capacitatos progresibamén en o conoximiento d'as luengas propias de forma boluntaria e gradual.

3. O profesorato d'as luengas propias será sozmeso a o mesmo rechimen churidico que o profesorato d'as demás materias d'o curriclo.

CABO VII

Uso d'as luengas propias en as instituzions e Alministracions aragonesas

Articlo 27.- Relazions d'os zitudanos con as Alministracions Publicas.

1. Toz os zitudanos tienen dreito a espresar-se de parola u por escrito en castellano e/u en as luengas e modalidaz lingüísticas propias d'Aragón, en as suyas respetibas zonas d'utilizazi3n predominán, d'aluerdo con o prebisto en a presén Lei.

2. En os prozedimientos alministratibos enantatos por l'Alministrazi3n d'a Comunidá Autonoma e por as Alministracions Locals, asinas como por os organismos e entidaz que pendan d'as mesmas, se guarenziará, en l'ambito d'as zonas d'utilizazi3n istorica predominán d'as luengas propias, o exercizio d'o dreito mencionato en o parrafo anterior, d'aluerdo con o prebisto en a presén Lei e as suyas desposizions de desembolicamiento.

3. En os supuestos d'o trestallo anterior, os intresatos podrán endrezar-sen en luenga propia a os organos d'as Alministracions aragonesas. Os organos competens ta ro enanto prozederán a ra traduzi3n en luenga castellana, a trabiés d'os correspondiens organos ofizials de traduzi3n, e la comunicarán a ro intresato. Asinas mesmo, as comunicazions que deban efeutuar-se a istos intresatos se reyalizarán en castellano e en a luenga que lis ye propia.

4. As debanditas Alministracions Publicas precurarán os meyos que calga ta fazilitar as comunicazions orals d'os ziu-

dadanos en as luengas propias en as respetibas zonas d'utilizazi3n istorica predominán.

5. A os efeutos prebistos en os trestallos anteriores, as Alministracions Publicas meterán á desposizi3n d'a poblazi3n formularios e testos alministratibos, d'os que s'emplegan á ormino, en as luengas propias d'Aragón u en bersions bilingües.

Articlo 28.- Publicazions ofizials.

1. As desposizions, resoluzions e alcuerdos d'os organos instituzionals d'a Comunidá Autonoma podrán publicar-sen en as luengas propias por meyo d'edizi3n deseparata d'o "Boletín Oficial de Aragón" cuan asinas l'aluerde l'organo autor d'ixas desposizions u alcuerdos. En tot caso as desposizions, resoluzions e alcuerdos publicatos en as luengas propias d'Aragón tamién deberán publicar-sen en luenga castellana.

2. As desposizions de desembolicamiento d'a presén Lei deberán estar publicatas en as luengas propias d'Aragón, malas que siga establita ra norma lingüística correspondién.

Articlo 29.- As Cortes d'Aragón.

1. A regulazi3n de l'uso d'as luengas propias d'Aragón en as autuazions interna e esterna d'as Cortes d'Aragón será establita en o suyo Reglamento.

2. Cualsiquier presona podrá endrezar-se por escrito a ras Cortes d'Aragón en cualquiera d'as luengas propias d'Aragón. **As Cortes d'Aragón s'endrezarán a ra persona intresata en a luenga usata por a mesma e en castellano.**

Articlo 30.- O Chustizia d'Aragón.

1. O Chustizia d'Aragón, en o exercizio d'as suyas competencias, cosirará a protezi3n d'os dreitos lingüísticos reconoxitos en ista Lei e o cumplimiento d'as suyas desposizions por os poders publicos.

2. Cualsiquier zitudano podrá endrezar-se por escrito a o Chustizia d'Aragón en cualquiera d'as luengas propias d'Aragón **e será respondito en ixa luenga e en castellano.**

3. O Chustizia d'Aragón podrá emitir escritos, informes e cualsiquier atro documento en as luengas propias d'Aragón, que tamién se cuaternarán en castellano.

Articlo 31.- Entidaz locals.

1. En as zonas d'utilizazi3n istorica predominán d'as luengas propias, os debates d'os organos d'as entidaz locals se podrán reyalizar en a respetiba luenga propia, sin perchudizio d'a utilizazi3n d'o castellano.

2. As autas, alcuerdos e otros documentos ofizials d'as corporazions locals encluyitas en as zonas referitas en o trestallo anterior se redautarán en castellano y en a respetiba luenga propia.

Articlo 32.- Estrumentos notariales.

Os estrumentos notariales podrán redautar-sen en cualsiquiera d'as luengas propias u modalidaz lingüísticas d'Aragón en os supuestos e con as condizions prebistas en a lechislación zebil aplicable.

Articlo 33.- Toponimia.

1. En as zonas d'utilización istorica predominán d'as luengas propias a denominación oficial d'os toponimos será unica, a tradizionalmén usata en o territorio, sin perchudizio d'o que establezca a lechislación aragonesa en materia d'Alministración Local, tanto en relación a os monezios como as comarcas.

2. Corresponde a o Departamento d'o Gubierno d'Aragón competén en pulitica lingüística, dimpués d'ascuitar o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón e a **respeutiba autoridá lingüística**, determinar os toponimos d'a Comunidá Autonoma, asinas como os nombres ofizials d'os territorios, os nucleos de población e as bías interurbanas.

3. As bías urbanas contarán con una denominación unica, a determinación d'a cual corresponde a os monezios.

Articlo 34.- Antroponimia.

1. Se reconoxe o dreito a l'uso d'as luengas propias d'Aragón en os nombres e renombres, que podrán estar inscritos en o Rechistro Zebil en as mesmas.

2. Cualsquier presona, dende que cumpla os catorze años, podrá solizitar, sin que tienga menister d'asistencia, a sustitución d'o suyo nombre propio u d'os suyos renombres por o suyo equibalén onomastico en cualsiquiera d'as luengas propias d'Aragón.

Articlo 35.- Meyos de comunicazió.

Respetando os prenzipios d'independenzia e d'autonomía d'os meyo de comunicazió, as Alministracions Publicas adotarán as midas apropias por tal d'adubir á os siguiens ochetibos:

a) Promober a emisión en as arradios e telebisions publicas de programas en as luengas propias d'Aragón de traza regular.

b) Fomentar a produzió e a difusió d'obras d'audió e audibisió en as luengas propias.

c) Fomentar a publicació d'articlos de prensa en as luengas propias de traza regular.

d) Enamplar as midas esistens d'asistencia financiera á ras produzió audiobisuals en luengas propias.

e) Refirmar a formazió de periodistas e demás personal ta os meyo de comunicazió que empleguen as luengas propias.

f) Cosirar ta que os intereses d'os fablador de luengas

propias sigan representatos u sigan prenitos en considerazió en a bastida d'as estructuras que se puedan creyar en oserbanza d'a lei con l'ocheto de guarenziar a libertá e a pluralidá d'os meyo de comunicazió.

Articlo 36.- Espuntamiento sozjal.

O espuntamiento sozjal en o relatibo a ra imbestigazió, difusió, amostranza e dinificazió d'as luengas propias d'Aragón será espezialmén tenito en cuenta por as Alministracions publicas, tanto en diseñar a pulitica lingüística d'a Comunidá Autonoma como por meyo d'o fomento e refirme d'as autibidaz reyalizatas por as entidaz sozials. As Alministracions publicas fomentarán a firma de pautos de colaborazió estables con ixas entidaz.

Desposizió Adizional Primera.- Pulitica de cooperazió.

O Gubierno d'Aragón podrá firmar pautos u alcuerdos de colaborazió con **aquellas instituzions, alministracions u entidaz que puedan contribuyir a o cumplimiento d'os ochetibos prebistos en ista Lei.**

Desposizió Adizional Segunda.- Academias.

O Gubierno d'Aragón emolgará as ordinazions d'as Academias d'as luengas en o plazo de güeito meses dende a dentrada en oserbanza d'a presén Lei e as mesmas se constituyirán en os tres meses siguiens.

Desposizió Adizional Terzera.- Gradualidá en l'aplicazió d'a Lei.

1. As desposizió sobre l'uso d'as luengas propias d'Aragón referitas a ras instituzions aragonesas, Alministración d'a Comunidá Autonoma d'Aragón, Alministracions Locals e entidaz dependiens d'ellas deberán aplicar-sen en o plazo masimo de **tres añadas** dende a dentrada en oserbanza d'a presén Lei.

2. L'amostranza d'as luengas propias d'Aragón, en os terminos prebistos en a presén Lei, iniziará a suya gradual implantazió **antis d'o enzetamiento d'o curso 2011-2012.**

Desposizió Adizional Cuatrena.- Consinazions economicas.

O Gubierno d'Aragón consinará as partidas presupuestarias que calga e que sigan pro ta meter en marcha a presén Lei.

Desposizió Adizional Zinquena.- Organo alministratibo.

O Gubierno d'Aragón se dotará, en o plazo masimo de **seis meses** dende a dentrada en oserbanza d'a presén Lei, d'un organo alministratibo propio ta l'aplicazió d'as

prebisions contenitas en a presén Lei e, en particular, ta o **siguimiento d'as amostranzas d'as luengas propias**.

Dito organo contará con personal teunico espezializato con dominio e conoximientos d'as luengas propias d'Aragón.

Desposición Transitoria Primera.- *Constitución e esbiellamiento d'os miembros d'o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón.*

1. En o plazo de tres meses dende a dentrada en oserbanza d'ista Lei se constituyirá o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón.

2. O primer esbiellamiento d'o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón que se constituiga dimpués d'a dentrada en oserbanza d'a presén Lei se produzirá por terceras partes d'os suyos miembros cada dos añadas drento d'o periodo inicial de seis añadas ta o que sigan nombratos, correspondendo a ras instituzions que propositaron o suyo nombramiento establir l'orden de dito esbiellamiento d'entre os proposatos por cada una seguntes o siguién reparto:

a) O primer esbiellamiento afeutará a dos d'os miembros proposatos por as Cortes d'Aragón, uno por o Gubierno d'Aragón e dos por a Unibersidá de Zaragoza.

b) O segundo esbiellamiento afeutará a dos d'os miembros proposatos por as Cortes d'Aragón, uno por o Gubierno d'Aragón e dos por a Unibersidá de Zaragoza.

c) O terzer esbiellamiento afeutará a uno d'os miembros proposatos por as Cortes d'Aragón, tres por o Gubierno d'Aragón e uno por a Unibersidá de Zaragoza.

Desposición Transitoria Segunda.- *Desinación d'os primers integrans d'as academias.*

Os primers integrans de l'Academia d'a Luenga Aragonesa e de l'Academia Aragonesa d'o Catalán serán nombratos por o Gubierno d'Aragón á proposición d'o Consello Superior d'as Luengas d'Aragón.

Desposición Zircundutoria Unica.- Queda zircunduzita a desposición final segunda d'a Lei 3/1999, de 10 de marzo, d'o Patrimonio Cultural Aragonés, asinas como totas as desposicions d'igual u inferior ran que s'oposen a o prebisto en a presén Lei.¹

Desposición Final Primera.- *Abilitación a o Gubierno d'Aragón.*

Se faculta a o Gubierno d'Aragón ta ditar as desposiciones que sigan precisas ta o desembolicamiento y execuzión d'a presén Lei.

Desposición Final Segunda.- *Dentrada en oserbanza.*

Ista Lei dentrará en oserbanza en o **plazo d'un mes** dende a suya publicación en o Boletín Oficial de Aragón.

Llei d'ús, protecció i promoció de les llengües própies d'Aragó

Llei d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies d'Aragó

EXPOSICIÓ DE MOTIUS

1. L'Aragó és una Comunitat Autònoma en què juntament amb el castellà, llengua majoritària i oficial a tot el seu territori, es parlen a determinades zones altres llengües, l'aragonès i el català, **totes tres** en les seves modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó.

Aquestes llengües constitueixen un ric llegat de la nostra Comunitat Autònoma i un fet singular dins del panorama de les llengües històriques d'Europa, configuradores d'una història i cultura pròpies. Per això, han de ser especialment protegides i fomentades per part de l'administració aragonesa.

La situació en què es troben aquestes llengües aconsella la ràpida adopció de mesures que garanteixin la seva protecció i recuperació. Pel que fa a la llengua aragonesa pròpia de la zona nord de la nostra Comunitat, està viva i **pateix una gradual pèrdua de transmissió generacional** entre pares i fills, segons es desprèn dels estudis sociolingüístics realitzats i de la disminució del nombre de parlants de la mateixa. La llengua catalana pròpia de la zona oriental d'Aragó, amb major nombre de parlants, es manté viva en el seu ús sociofamiliar, no tant, però, en el seu ús formal. Totes dues llengües necessiten accions decidides per part del Govern d'Aragó per tal de prestigiar-les, dignificar-les i normalitzar-les socialment, facilitant així la seva protecció i promoció. S'ha de tenir en compte el fet que aquestes llengües mantenen vives varietats locals o dialectals històriques **i/o territorials**, i que existeix una zona de confluència entre ambdues llengües en alguns municipis.

2. Les legislacions espanyola i aragonesa, després de la instauració del règim democràtic, no han estat alienes a la realitat plurilingüe d'Espanya i d'Aragó.

El Títol Preliminar de la Constitució del 1978 disposa a l'apartat primer de l'article 3 que "El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'emprar-la". **L'apartat segon d'aquest mateix article estableix que les altres llengües espanyoles seran també oficials a les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els seus Estatuts.** L'apartat tercer d'aquest mateix article estableix que "La

riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció".

Finalment, l'article 148.1.17.^a de la Constitució Espanyola atribueix a les Comunitats Autònomes la competència sobre foment de la cultura, de la investigació i, en el seu cas, de l'ensenyament de la llengua de la Comunitat Autònoma.

L'última reforma de l'Estatut d'Autonomia d'Aragó, efectuada per Llei Orgànica 5/2007, del 20 d'abril, ha establert en el seu article 7, sota el títol de llengües i modalitats lingüístiques pròpies, el següent:

"1. Les llengües i modalitats pròpies d'Aragó constitueixen una de les manifestacions més assenyalades del patrimoni històric i cultural aragonès i un valor social de respecte, convivència i enteniment.

2. Una llei de les Corts d'Aragó establirà les zones d'ús predominant de les llengües i modalitats pròpies d'Aragó, regularà el règim jurídic, els drets d'utilització dels parlants d'aquests territoris, promourà la protecció, recuperació, ensenyament, promoció i difusió del patrimoni lingüístic d'Aragó, i afavorirà, a les zones d'utilització predominant, l'ús de les llengües pròpies en les relacions dels ciutadans amb les Administracions Públiques aragoneses.

3. Ningú no podrà ser discriminat per raó de la llengua."

Fins ara, la regulació vigent en la matèria està constituïda per la Llei 3/1999, del 10 de març, de Patrimoni Cultural Aragonès, que, donant compliment al disposat per l'Estatut d'Autonomia en la seva redacció aprovada per la reforma efectuada per la Llei Orgànica 5/1996, establí a l'article 4 que "L'aragonès i el català, llengües minoritàries d'Aragó, en l'àmbit de les quals estan compreses les diverses modalitats lingüístiques, són una riquesa cultural pròpia i seran especialment protegides per l'Administració." **La disposició final segona de la mateixa Llei disposa que "Una llei de llengües d'Aragó proporcionarà el marc jurídic específic per tal de regular la cooficialitat de l'aragonès i del català, llengües minoritàries d'Aragó, així com l'efectivitat dels drets de les respectives comunitats lingüístiques, tant en allò referent a l'ensenyament de i en la llengua pròpia, com a la plena normalització de l'ús d'aquestes dues llengües en els seus respectius territoris."**

Per altra banda, l'article 71.4.^a de l'Estatut d'Autonomia d'Aragó atribueix també a la Comunitat Autònoma la competència exclusiva sobre llengües i modalitats lingüístiques pròpies.

3. Pel que fa a la protecció d'aquestes llengües, es pot destacar el Dictamen del 7 d'abril del 1997 de les Corts d'Aragó, les conclusions del qual plantegen la igualtat de tractament legal de l'aragonès i del català com a llengües pròpies d'Aragó; **que totes dues llengües seran cooficials juntament amb la llengua castellana en els seus respectius territoris i en els nivells en els quals es determini**; el respecte a les seves modalitats o variants locals; el seu ensenyament; la reglamentació de la toponímia tradicional; el suport a les publicacions, manifestacions i mitjans de comunicació en les llengües minoritàries pròpies i la creació d'un òrgan administratiu encarregat de la normalització lingüística.

El Govern d'Aragó, sensible a la importància de la diversitat lingüística del nostre territori, ha anat assumint mesures de protecció patrimonial, especialment en els àmbits de l'ensenyament, de la cultura i de la investigació, en un procés de recuperació i respecte a les nostres llengües.

4. Amb la present Llei es vol donar compliment a l'obligació emanada de l'Estatut d'Autonomia en el reconeixement del dret de tots els parlants de fer servir la seva llengua i modalitat lingüística pròpia, patrimoni comú que contribueix a la construcció d'una Europa basada en els principis de la democràcia i la diversitat cultural.

La llibertat a l'hora d'utilitzar una llengua regional o minoritària tant a la vida privada com a la pública constitueix un dret imprescriptible, de conformitat amb els principis continguts en el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de les Nacions Unides, el Conveni del Consell d'Europa per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals i la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries del 1992, ratificada per Espanya el 2001.

Així, el Capítol I de la present Llei reconeix la pluralitat lingüística d'Aragó i garanteix l'ús pels aragonesos de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies com un llegat cultural històric que s'ha de conservar.

El Capítol II estableix el procediment per tal de declarar les zones d'utilització de les llengües pròpies.

El Capítol III crea i regula el Consell Superior de les

Llengües d'Aragó, concebut com un òrgan consultiu d'especial importància per al desenvolupament de la política lingüística a la Comunitat Autònoma.

El Capítol IV es refereix a l'autoritat lingüística de les llengües pròpies d'Aragó competent per tal d'elaborar i determinar les regles adequades per al seu ús.

El Capítol V incideix expressament en la caracterització de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó com a part integrant del Patrimoni Cultural Aragonès i estableix diferents mesures per a la seva conservació, protecció i promoció.

L'ensenyament de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies, regulat al Capítol VI de la Llei, està presidit pels principis de voluntarietat dels pares o tutors i d'obligatorietat per a l'administració educativa.

El Capítol VII conté diferents normes relatives a l'ús de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó en la relació entre l'Administració i els ciutadans, limitat a les zones d'ús històric predominant. En aquest Capítol es fa també referència a les publicacions oficials, la toponímia i l'antroponímia.

La Llei es completa amb cinc Disposicions Addicionals, relatives al termini de constitució de l'autoritat lingüística, la col·laboració en la matèria amb altres Comunitats Autònomes i institucions acadèmiques, els terminis per a l'efectiva aplicació del contingut de la mateixa i els recursos necessaris per a la seva posada en marxa i aplicació; dues Disposicions Transitòries, que estableix el procediment d'elecció i renovació dels membres del Consell Superior de les Llengües d'Aragó i de l'elecció dels primers membres de les Acadèmies Aragoneses de les Llengües, respectivament; una Disposició Derogatòria i dues Finals.

CAPÍTOL I Disposicions Generals

Article 1.- *Objecte.*

1. L'objecte de la present Llei és reconèixer la pluralitat lingüística d'Aragó i garantir als aragonesos l'ús de les seves llengües i modalitats lingüístiques pròpies com un llegat cultural històric que s'ha de conservar.

2. És així mateix objecte d'aquesta Llei propiciar la conservació, recuperació, **promoció, ensenyament i difusió** de les llengües i modalitats pròpies d'Aragó.

Article 2.- *Les llengües pròpies d'Aragó.*

1. El castellà és la llengua oficial a l'Aragó. Tots els aragonesos tenen el deure de conèixer-la i el dret d'emprar-la.
2. L'aragonès i el català són llengües pròpies originals i històriques de la nostra Comunitat Autònoma.
3. Com a tal, gaudiran de protecció i es garantirà i **afavorirà** el seu ensenyament i el dret dels parlants al seu ús a les zones d'utilització històrica predominant de les mateixes, especialment en relació amb les administracions públiques.
4. El procediment per declarar els municipis que constitueixen les zones d'utilització històrica predominant de les llengües pròpies es determina a l'article 9 de la present Llei, d'acord amb criteris sociolingüístics i històrics.

Article 3.- *Denominació de modalitats lingüístiques.*

Els ajuntaments de les zones d'utilització històrica predominant de les llengües pròpies d'Aragó podran, mitjançant l'acord adoptat amb el vot a favor de la majoria absoluta del Ple, proposar al Consell Superior de les Llengües d'Aragó la denominació de la seva modalitat lingüística fonamentada en raons històriques, filològiques i sociolingüístiques.

Article 4.- *Drets lingüístics.*

1. Es reconeixen als ciutadans i ciutadanes d'Aragó els següents drets lingüístics en els supòsits establerts per la present Llei:
  - a) Conèixer les llengües pròpies d'Aragó.
  - b) Usar oralment i per escrit les llengües pròpies d'Aragó tant en les relacions privades com en les relacions amb les administracions públiques.
  - c) Rebre l'ensenyament de les llengües pròpies d'Aragó.
  - d) Rebre, en les llengües pròpies d'Aragó, publicacions i programacions de ràdio, televisió i altres mitjans de comunicació social.
  - e) Usar les llengües pròpies en la vida econòmica i social.
2. Ningú no podrà ser discriminat per raó de la llengua.
3. Els poders públics aragonesos garantiran l'exercici d'aquests drets, perquè siguin efectius i reals.

Article 5.- *Dignificació de les llengües pròpies.*

Els poders públics arbitraran les mesures necessàries d'informació, dignificació i difusió sobre les llengües pròpies d'Aragó, per tal de promoure el correcte coneixement de la realitat lingüística aragonesa.

Article 6.- *Tutela administrativa i judicial.*

1. Els poders públics aragonesos adoptaran les mesures que calguin per tal d'impedir la discriminació de ciutadans o activitats pel fet d'emprar qualsevol de les llengües prò-

pies d'Aragó.

2. Els ciutadans podran adreçar-se als Jutges i Tribunals, d'acord amb la legislació vigent, per ser emparats en l'exercici dels seus drets lingüístics reconeguts en aquesta Llei.

CAPÍTOL II

Zones d'utilització de les llengües pròpies

Article 7.- *Zones d'ús de les llengües pròpies.*

1. A la Comunitat Autònoma d'Aragó el castellà és la llengua oficial i utilitzada a tot el seu territori. Als efectes d'aquesta llei, a la Comunitat Autònoma d'Aragó existeixen:

- a) Una zona d'utilització històrica predominant de l'aragonès, juntament amb el castellà, a la zona nord de la Comunitat Autònoma.
- b) Una zona d'utilització històrica predominant del català, juntament amb el castellà, a la zona est de la Comunitat Autònoma.
- c) Una zona mixta d'utilització històrica de totes dues llengües pròpies d'Aragó, juntament amb el castellà, a la zona nord-oriental de la Comunitat Autònoma.

d) Una zona d'ús exclusiu del castellà amb modalitats i varietats locals.

2. Així mateix, s'establiran zones o localitats de transició-recepció que inclouran aquelles localitats pròximes que, pel seu caràcter de capitalitat respecte dels municipis integrats a les zones d'utilització històrica, siguin receptores de ciutadans aragonesos amb una llengua pròpia diferent del castellà. Les administracions de la zona o localitat de transició-recepció **compliran amb** allò establert per a les zones d'ús històric predominant de les llengües pròpies d'Aragó en els supòsits prevists en la present Llei, de la manera en què s'estableixi en el desenvolupament reglamentari, especialment en educació.

Article 8.- *Zones d'utilització històrica predominant.*

1. Als efectes de la present Llei, s'entén per zones d'ús històric predominant aquelles en què s'empren o s'han emprat sistemes lingüístics, d'abast local o comarcal, amb trets de caràcter predominantment de l'aragonès o del català.

2. Específicament, s'entenen com a zones d'utilització històrica predominant les enunciades als apartats a), b) i c) del punt primer de l'article anterior.

Article 9.- *Declaració de les zones d'utilització de les llengües pròpies.*

El Govern d'Aragó, previ informe del Consell Superior de les Llengües d'Aragó, declararà les zones i municipis a què es refereix l'article 7.

CAPÍTOL III

Consell Superior de les Llengües d'Aragó

Article 10.- *Constitució.*

Es crea el Consell Superior de les Llengües d'Aragó, com a òrgan col·legiat consultiu adscrit al Departament del Govern d'Aragó competent en política lingüística i dotat d'autonomia orgànica i funcional amb la finalitat de garantir la seva objectivitat i independència.

Article 11.- *Funcions.*

Correspondran al Consell Superior de les Llengües d'Aragó les següents funcions:

a) Proposar als òrgans competents de l'Administració de la Comunitat Autònoma línies d'actuació en el marc de la política lingüística del Govern d'Aragó.

b) Proposar l'adopció de les mesures adequades per garantir la protecció del patrimoni lingüístic aragonès i l'ús de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó tal i com preveuen aquesta Llei i **els reglaments de desenvolupament.**

c) Efectuar el seguiment dels plans i programes en matèria lingüística que es desenvolupin a la Comunitat Autònoma, així com de les línies d'actuació que es determinin.

d) Emetre informes per iniciativa pròpia o a sol·licitud dels òrgans de l'Administració Pública de la Comunitat Autònoma en assumptes relacionats amb la política lingüística.

e) Efectuar propostes a les Administracions Públiques aragoneses sobre actuacions de foment i garantia de l'ús, ensenyament i coneixement de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó tal i com preveu aquesta Llei.

f) Emetre informe previ a la declaració de les zones i municipis d'utilització de les llengües pròpies, tal i com preveu l'article 9 de la present Llei.

g) Ser escoltat prèviament a l'establiment dels topònims a la Comunitat Autònoma d'Aragó.

h) Informar de les actuacions que s'hagin d'adoptar, en consonància amb la present Llei, als municipis que pertanyen a la zona mixta d'utilització històric de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies.

i) Qualsevol altra que li atribueixi la present Llei.

Article 12.- *Normes de funcionament i organització.*

El Consell Superior de les Llengües d'Aragó elaborarà les seves normes de funcionament i organització interna, que seran aprovades pel Govern d'Aragó previ debat a la Comissió corresponent de les Corts d'Aragó.

Article 13.- *Composició.*

1. El Consell Superior de les Llengües d'Aragó constarà de quinze membres que hauran de ser designats entre filòlegs, juristes, sociòlegs, destacades personalitats de les lletres, l'ensenyament o la investigació lingüística o dels àmbits social o cultural de la Comunitat aragonesa.

2. Seran nomenats pel President d'Aragó a proposta de les Corts d'Aragó, del Govern d'Aragó i de la Universitat de Saragossa, corresponent a cada una d'aquestes institucions efectuar la proposta de cinc membres.

3. Els membres del Consell es designaran per un període de sis anys i es renovaran per tercers parts cada dos anys.

Article 14.- *Cessament.*

1. Són causes de cessament dels membres del Consell les següents:

- Transcurs del termini de nomenament.
- Inhabilitació declarada per resolució judicial ferma.
- Renúncia acceptada pel President del Consell.
- Declaració de decés o incapacitat.

2. Les vacants produïdes seran cobertes a proposta de la institució que va efectuar el nomenament d'**aquella persona** en qui concorregué la causa de cessament i, si escau, pel temps de mandat restant.

CAPÍTOL IV

L'autoritat lingüística de les llengües pròpies d'Aragó

Article 15.- *Les Acadèmies de les llengües aragoneses.*

1. Es creen l'Acadèmia de la Llengua Aragonesa i l'Acadèmia Aragonesa del Català com a institucions científiques oficials que constitueixen l'autoritat lingüística de l'aragonès i del català a l'Aragó, respectivament.

2. Correspon a les Acadèmies de les llengües aragoneses:

a) Establir les normes referides a l'ús correcte de la corresponent llengua pròpia a l'Aragó.

b) Assessorar als poders públics i institucions sobre temes relacionats amb l'ús correcte de la corresponent llengua pròpia i amb la seva promoció social.

3. Las Acadèmies de les llengües aragoneses estaran integrades per filòlegs, personalitats de les lletres, de l'ensenyament, de la comunicació i/o de la investigació de

reconeguda solvència a l'àmbit d'aquesta Llei.

4. El Govern d'Aragó aprovarà els estatuts de cada una de les Acadèmies de les Llengües aragoneses on es fixarà la seva composició, organització i funcionament.

Article 16.- Norma lingüística de les Llengües pròpies d'Aragó.

1. Quan de conformitat amb l'establert en aquesta llei, quan les institucions públiques hagin d'utilitzar una llengua pròpia d'Aragó, estaran obligades a utilitzar la **norma lingüística** que correspongui a la declaració d'ús històric efectuada per al territori corresponent.

2. Correspon a les institucions científiques reconegudes per a cadascuna de les llengües elaborar i determinar en el seu cas les **normes lingüístiques** de l'aragonès i del català, sense perjudici del respecte a les peculiaritats de les llengües pròpies d'Aragó.

3. No obstant allò previst als paràgrafs anteriors, les institucions públiques podran fer ús de les modalitats locals quan les circumstàncies ho exigeixin, sempre fent un correcte ús ortogràfic.

CAPÍTOL V

Patrimoni Lingüístic Aragonès

Article 17.- Conservació del Patrimoni Lingüístic Aragonès.

1. Les institucions públiques aragoneses adoptaran mesures per tal de garantir la conservació dels béns del Patrimoni Lingüístic Aragonès en qualsevol de les llengües que l'integren.

2. Constitueixen el Patrimoni Lingüístic Aragonès tots els béns materials i immaterials de rellevància lingüística relacionats amb la història i la cultura de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies a l'Aragó.

3. Els elements integrants del Patrimoni Lingüístic Aragonès poden estar situats a les zones d'utilització històrica predominant de les llengües pròpies, a la resta del territori de la Comunitat Autònoma o fora d'aquesta.

4. Correspon al Departament del Govern d'Aragó competent en política lingüística garantir la protecció del Patrimoni Lingüístic Aragonès i coordinar les accions de les corporacions locals en aquesta matèria, sense perjudici de les competències reconegudes a la legislació reguladora del Patrimoni Cultural Aragonès.

Article 18.- Béns materials del Patrimoni Lingüístic Aragonès.

1. Els documents, impresos, publicacions, **suports digitals** i la resta de béns materials integrants del patrimoni

bibliogràfic i documental aragonès que tinguin alhora consideració de Patrimoni Lingüístic Aragonès es regiran de la manera disposada específicament per aquesta Llei i per la legislació reguladora del Patrimoni Cultural Aragonès.

2. Per a la salvaguarda d'aquest patrimoni lingüístic, l'Administració de la Comunitat Autònoma promourà la seva recuperació, **investigació, registre en suports permanents**, descripció i difusió.

Article 19.- Béns immaterials del Patrimoni Lingüístic Aragonès.

Els usos, costums, creacions, comportaments i la resta de béns immaterials integrants del Patrimoni Lingüístic Aragonès seran salvaguardats mitjançant la investigació, la documentació científica i la recollida exhaustiva dels mateixos en suports materials que garanteixin la seva transmissió a les generacions futures i la seva difusió cultural.

Article 20.- Promoció cultural de les Llengües pròpies.

En la promoció de la llengua com a vehicle de cultura i, en particular en tot allò relatiu a **biblioteques, videoteques, centres culturals, museus, arxius, acadèmies, teatres i cinemes, així com treballs literaris i producció cinematogràfica, expressió cultural popular, festivals, indústries culturals i noves tecnologies**, correspon a les Administracions públiques aragoneses, especialment a les zones d'utilització històrica predominant de llengües pròpies **i a les zones de transició-recepció:**

a) Fomentar l'expressió i les iniciatives en les llengües i modalitats lingüístiques pròpies i afavorir l'accés a les obres produïdes en aquestes llengües.

b) Afavorir l'accés en les llengües pròpies a les obres produïdes en altres llengües, **ajudant i desenvolupant les activitats de traducció, doblatge, post-sincronització i subtitolació.**

c) **Afavorir l'accés en altres llengües a les obres produïdes en les llengües pròpies d'Aragó, ajudant i desenvolupant les activitats de traducció, doblatge, post-sincronització i subtitolació.**

d) Afavorir la realització d'activitats culturals relacionades amb la promoció de les llengües pròpies d'Aragó.

e) **Vetllar perquè els organismes encarregats d'organitzar o recolzar diverses formes d'activitats culturals integrin de manera adequada el coneixement i la pràctica de les llengües pròpies a les activitats la iniciativa de les quals depengui dels mateixos o a què prestin el seu suport.**

f) **Afavorir la dotació dels organismes encarregats d'organitzar o recolzar activitats culturals amb un personal que domini les llengües pròpies.**

g) **Afavorir la participació directa, pel que fa als serveis i als programes d'activitats culturals, de representants de parlants de les llengües pròpies.**

h) **Recolzar les entitats encarregades de recollir, inves-**

tigar, arxivar, catalogar, rebre en dipòsit i exposar o publicar les obres produïdes en les llengües i modalitats lingüístiques pròpies, així com fomentar la seva creació quan no existeixin aquestes entitats o no puguin prestar-se aquests serveis.

i) Promoure i finançar serveis de traducció i d'investigació terminològica amb l'objectiu, sobretot, de mantenir i desenvolupar en cadascuna de les llengües pròpies una terminologia administrativa, mercantil, econòmica, social, científica-tecnològica o jurídica apropiades.

j) Cooperar amb associacions i institucions mitjançant la signatura de convenis o l'establiment de línies de subvenció.

k) Facilitar i promoure el coneixement de les llengües pròpies fora de les zones d'utilització històrica predominant en funció de la demanda i interès social que existeixi.

Article 21.- *Vida econòmica i social.*

Pel que fa a les activitats econòmiques i socials, les Administracions públiques aragoneses, dins l'àmbit de les seves respectives competències i en el marc del que es disposa en la present llei, procuraran:

a) Evitar disposicions que prohibeixin o limitin, sense raons justificables, l'ús de les llengües pròpies en els documents relatius a la vida econòmica i social.

b) Evitar la inserció, en els reglaments interns de les empreses i en els documents privats, de clàusules que exclouguin o limitin l'ús de llengües pròpies, si més no, entre els parlants de la mateixa llengua.

c) Prevenir les pràctiques encaminades a desencoratjar l'ús de llengües pròpies dins de les activitats econòmiques o socials.

d) Fomentar, amb mitjans diferents dels contemplats als apartats anteriors, l'ús de les llengües pròpies d'Aragó.

CAPÍTOL VI

Ensenyament de les llengües pròpies

Article 22.- *De l'ensenyament de les llengües pròpies.*

1. Es garanteix el dret a l'ensenyament de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó a les zones d'utilització històrica predominant, l'aprenentatge de les quals serà voluntari. El Govern d'Aragó, a través del Departament competent en educació, garantirà aquest dret mitjançant una oferta adequada als centres educatius.

2. L'anterior dret també es garantirà a les zones de transició-recepció i a les localitats en què hi hagi centres educatius de referència per a l'alumnat procedent de municipis

de les zones d'ús històric predominant de llengües pròpies.

3. Sens perjudici d'allò previst als apartats anteriors, el Govern d'Aragó prendrà mesures per tal d'assegurar a tot el territori de la Comunitat Autònoma l'ensenyament de la història i la cultura de les que són expressió les llengües pròpies d'Aragó.

Article 23.- *Ús curricular.*

1. A les zones d'utilització històrica predominant de les llengües pròpies es garantirà que el seu ensenyament, juntament amb el castellà, s'estableixi a tots els nivells i etapes com a matèria integrant del currículum. Els continguts de la matèria de llengua pròpia tindran en compte les modalitats i varietats locals.

2. El Govern d'Aragó impulsarà l'edició de materials didàctics per tal de ser utilitzats en les assignatures de llengües pròpies en els centres educatius d'Aragó.

Article 24.- *Estudis superiors i universitaris.*

A la Universitat i centres d'estudis superiors d'Aragó, es fomentarà el coneixement de les llengües pròpies, així com l'especialització del professorat i s'adoptaran les mesures necessàries per a la incorporació efectiva de les especialitats de Filologia catalana i Filologia aragonesa.

Article 25.- *Educació permanent.*

El Govern d'Aragó fomentarà cursos d'ensenyament per a adults o d'educació permanent sobre les llengües pròpies d'Aragó, principalment en les zones d'utilització històrica predominant.

Article 26.- *Professorat.*

1. Es garantirà l'adequada formació inicial i permanent, així com la capacitat del professorat necessari per a l'ensenyament de les llengües pròpies. Per a l'accés a les places destinades al seu ensenyament s'acreditarà, de la forma que reglamentàriament s'estableixi, el coneixement d'aquestes llengües, tenint en compte les modalitats lingüístiques locals.

2. Els professors seran capacitats progressivament en el coneixement de les llengües pròpies de forma voluntària i gradual.

3. El professorat de les llengües pròpies estarà sotmès al mateix règim jurídic que el professorat de la resta de matèries del currículum.

CAPÍTOL VII

Ús de les llengües pròpies a les institucions i Administracions aragoneses

Article 27.- *Relacions dels ciutadans amb les Administracions Públiques.*

1. Tots els ciutadans tenen el dret d'expressar-se de forma oral i escrita en castellà i/o en les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó, en les seves respectives zones d'ús predominant, d'acord amb el que preveu aquesta Llei.

2. En els procediments administratius tramitats per l'Administració de la Comunitat Autònoma i per les Administracions Locals, així com pels organismes i entitats que depenguin de les mateixes, es garantirà, a l'àmbit de les zones d'utilització històrica predominant, l'exercici del dret enunciat al paràgraf anterior, d'acord amb el que preveu la present Llei i en les seves disposicions de desenvolupament.

3. En els supòsits de l'apartat anterior, els interessats podran adreçar-se en llengua pròpia als òrgans de les Administracions aragoneses. Els òrgans competents per a la tramitació procediran a la traducció a la llengua castellana, a través dels corresponents òrgans oficials de traducció, i la comunicaran a l'interessat. Així mateix, les comunicacions que s'hagin d'efectuar a aquests interessats es realitzaran en castellà i en la llengua que els és pròpia.

4. Las susdites Administracions Públiques procuraran els mitjans necessaris per tal de facilitar les comunicacions orals dels ciutadans en les llengües pròpies a les respectives zones d'utilització històrica predominant.

5. Als efectes prevists als apartats anteriors, les Administracions Públiques posaran a disposició de la població formularis i texts administratius d'ús freqüent en les llengües pròpies d'Aragó o en versions bilingües.

Article 28.- *Publicacions oficials.*

1. Les disposicions, resolucions i acords dels òrgans institucionals de la Comunitat Autònoma podran publicar-se en les llengües pròpies mitjançant edició separada del "Butlletí Oficial d'Aragó" quan així ho acordi l'òrgan autor d'aquestes disposicions o acords. En tot cas les disposicions, resolucions i acords publicats en les llengües pròpies d'Aragó també s'hauran de publicar en llengua castellana.

2. Les disposicions de desenvolupament de la present Llei s'hauran de publicar en les llengües pròpies d'Aragó, un cop establerta la norma lingüística corresponent.

Article 29.- *Les Corts d'Aragó.*

1. La regulació de l'ús de les llengües pròpies d'Aragó en les actuacions interna i externa de les Corts d'Aragó s'establirà en el seu Reglament.

2. Qualsevol persona podrà adreçar-se per escrit a les

Corts d'Aragó en qualsevol de les llengües pròpies d'Aragó. **Les Corts d'Aragó s'adreçaran a la persona interessada en la llengua emprada per aquesta i també en castellà.**

Article 30.- *El Justícia d'Aragó.*

1. El Justícia d'Aragó, en l'exercici de les seves competències, vetllarà per la protecció dels drets lingüístics reconeguts en aquesta Llei i pel compliment de les seves disposicions pels poders públics.

2. Qualsevol ciutadà podrà adreçar-se per escrit al Justícia d'Aragó en qualsevol de les llengües pròpies d'Aragó i **serà respost en aquesta llengua i en castellà.**

3. El Justícia d'Aragó podrà emetre escrits, informes i qualsevols documents a les llengües pròpies d'Aragó, que també constaran en castellà.

Article 31.- *Entitats locals.*

1. A les zones d'utilització històrica predominant de les llengües pròpies, els debats dels òrgans de las entitats locals es podran realitzar en la respectiva llengua pròpia, sens perjudici de l'ús del castellà.

2. Les actes, acords i altres documents oficials de les corporacions locals incloses en las zones referides a l'apartat anterior es redactaran en castellà i en la respectiva llengua pròpia.

Article 32.- *Instrumentos notariales.*

Els instruments notarians podran redactar-se en qualsevol de les llengües pròpies o modalitats lingüístiques d'Aragó en els supòsits i amb les condicions previstes en la legislació civil aplicable.

Article 33.- *Toponímia.*

1. A les zones d'utilització històrica predominant de les llengües pròpies la denominació oficial dels topònims serà única, la tradicionalment emprada al territori, sens perjudici del que estableixi la legislació aragonesa d'Administració Local, tant en relació als municipis com a les comarques.

2. Correspon al Departament del Govern d'Aragó competent en política lingüística, escoltat el Consell Superior de les Llengües d'Aragó i **la respectiva autoritat lingüística**, determinar els topònims de la Comunitat Autònoma, així com els noms oficials dels territoris, els nuclis de població i les vies interurbanes.

3. Las vies urbanes comptaran amb una denominació única, determinada pels municipis.

Article 34.- *Antroponímia.*

1. Es reconeix el dret d'ús de les llengües pròpies d'Aragó en els noms i cognoms, que podran ser inscrits al Registre Civil en les mateixes.

2. Qualsevol persona, un cop hagi complert els catorze anys, podrà sol·licitar, sense necessitat d'assistència, la

substitució del seu nom propi o dels seus cognoms pel seu equivalent onomàstic en qualsevol de les llengües pròpies d'Aragó.

Article 35.- Mitjans de comunicació.

Respectant els principis d'independència i d'autonomia dels mitjans de comunicació, les Administracions Públiques adoptaran les mesures adequades per tal d'assolir els objectius següents:

a) Promoure l'emissió en les ràdios i televisions públiques de programes en les llengües pròpies d'Aragó de manera regular.

b) Fomentar la producció i la difusió d'obres d'audició i audiovisió en les llengües pròpies.

c) Fomentar la publicació d'articles de premsa en les llengües pròpies de manera regular.

d) Ampliar les mesures existents d'assistència financera a les produccions audiovisuals en llengües pròpies.

e) Recolzar la formació de periodistes i la resta de personal per als mitjans de comunicació que emprin les llengües pròpies.

f) Vetllar perquè els interessos dels parlants de llengües pròpies estiguin representats o considerats en el marc de les estructures que es puguin crear en conformitat amb la llei per tal de garantir la llibertat i la pluralitat dels mitjans de comunicació.

Article 36.- Iniciativa social.

La iniciativa social pel que fa a la investigació, difusió, ensenyament i dignificació de les llengües pròpies d'Aragó es tindrà especialment en compte per part de les Administracions públiques, tant en el moment de dissenyar la política lingüística de la Comunitat Autònoma com a través del foment i recolzament de les activitats realitzades per les entitats socials. Les Administracions públiques fomentaran la subscripció de convenis de col·laboració estables amb entitats d'aquest tipus.

Disposició Addicional Primera.- Política de cooperació.

El Govern d'Aragó podrà subscriure convenis o acords de col·laboració amb aquelles institucions, administracions o entitats que puguin contribuir al compliment de les finalitats previstes en aquesta llei.

Disposició Addicional Segona.- Acadèmies.

El Govern d'Aragó aprovarà els estatuts de les Acadèmies de les llengües en el termini de vuit mesos a partir de l'entrada en vigor de la present llei i aquestes es constituïran en els tres mesos següents.

Disposició Addicional Tercera.- Gradualitat en l'aplicació de la llei.

1. Les disposicions sobre l'ús de les llengües pròpies

d'Aragó referides a les Institucions aragoneses, Administració de la Comunitat Autònoma d'Aragó, Administracions Locals i entitats dependents d'elles hauran d'aplicar-se en el termini màxim de **tres anys** a partir de l'entrada en vigor de la present llei.

2. L'ensenyament de les llengües pròpies d'Aragó, en els termes prevists en la present llei, iniciarà la seva gradual implantació **abans del començament del curs 2011-2012**.

Disposició Addicional Quarta.- Consignacions econòmiques.

El Govern d'Aragó consignarà les partides pressupostàries necessàries i suficients per a la posada en marxa de la present llei.

Disposició Addicional Cinquena.- Òrgan administratiu.

El Govern d'Aragó es dotarà, en el termini màxim de sis mesos a partir de l'entrada en vigor de la present llei, d'un òrgan administratiu adequat per a l'aplicació de les previsions contingudes en la present llei i, en particular, per al seguiment dels ensenyaments de les llengües pròpies.

Aquest òrgan comptarà amb personal tècnic especialitzat amb domini i coneixement de les llengües pròpies d'Aragó.

Disposició Transitòria Primera.- Constitució i renovació dels membres del Consell Superior de les Llengües d'Aragó.

1. En el termini de tres mesos a partir de l'entrada en vigor d'aquesta llei es constituirà el Consell Superior de les Llengües d'Aragó.

2. La primera renovació del Consell Superior de les Llengües d'Aragó que es constitueixi després de l'entrada en vigor de la present llei es farà per terceres parts dels seus membres cada dos anys dintre del període inicial de sis anys per al que siguin nomenats, corresponent a les institucions que van proposar el seu nomenament establir l'ordre d'aquesta renovació d'entre els proposats per cadascuna d'elles conformement al següent repartiment:

a) La primera renovació afectarà a dos dels membres proposats per les Corts d'Aragó, un pel Govern d'Aragó i dos per la Universitat de Saragossa.

b) La segona renovació afectarà a dos dels membres proposats per les Corts d'Aragó, un pel Govern d'Aragó i dos per la Universitat de Saragossa.

c) La tercera renovació afectarà a un dels membres proposats per les Corts d'Aragó, tres pel Govern d'Aragó i un per la Universitat de Saragossa.

Disposició Transitòria Segona.- *Designació dels primers integrants de les acadèmies.*

Els primers integrants de l'Acadèmia de la Llengua Aragonesa i de l'Acadèmia Aragonesa del Català seran nomenats pel Govern d'Aragó a proposta del Consell Superior de les Llengües d'Aragó.

Disposició Derogatòria Única.- Queda derogada la disposició final segona de la Llei 3/1999, del 10 de març, del Patrimoni Cultural Aragonès, així com totes les disposicions de rang igual o inferior que s'oposin al que preveu la present Llei.¹

Disposició Final Primera.- *Habilitació al Govern d'Aragó.*

Es faculta al Govern d'Aragó per dictar quantes disposicions siguin precises per al desenvolupament i execució de la present Llei.

Disposició Final Segona.- *Entrada en vigor.*

Aquesta Llei entrarà en vigor **en el termini d'un mes** a partir de la seva publicació al Butlletí Oficial d'Aragó.